

OSMANLI TAŞRA MECLİSLERİNE BİR ÖRNEK: KÜRE-İ NÜHAS MUHASSILLIK MECLİSİ*

*Sibel KUNDAKÇI***

ÖZ

Osmanlı Devleti'nin taşra teşkilatının yapılanmasında tımar sistemi oldukça önemli bir yere sahiptir. Ortaçağ şartlarında özellikle taşradaki gelirlerin merkez tarafından toplanması ve maaş olarak dağıtılması oldukça zor bir işti. Bu zorluk, vazife sahiplerinin maaş yerine doğrudan tarım gelirlerini toplaması gerekliliğini beraberinde getirmiştir. Böylece devlet, dirlik sahipleri aracılığıyla taşradaki çoğu vergiyi toplayabilir hale gelmiştir. Ancak zamanla tımar sisteminde meydana gelen bozulmalar karşısında alınan tedbirler, iltizam ve malikâne sistemini ortaya çıkarmıştır. Bu şekilde, vergiler, mültezim ve mütesellim ve hatta ayan gibi yerel idareciler tarafından toplanmıştır. Tanzimat Fermanı ile iltizam sistemi kaldırılmaya çalışılmış ve vergilerin merkez tarafından toplanmasını sağlamak amacıyla muhassıllık meclisleri kurulmuştur. Bu meclislerden biri de Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi olmuştur. Kastamonu Sancağı'na bağlı Küre-i Nühas Kazası'nda kurulan bu meclisin aldığı kararların yazılı olduğu defter çalışmanın ana kaynağını oluşturmaktadır. Deftere göre, Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'ne bağlı olan meclisler, meclis üyeleri ve atanma şekilleri, meclisin idarî alanda aldığı kararlar değerlendirilerek meclisin bir mahkeme gibi de çalıştığı anlatılacaktır. Sancak dâhilinde Kastamonu ve Küre-i Nühas'ta olmak üzere sadece iki muhassıllık meclisi açılmıştır. Değerlendirilen Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi ise yaklaşık altı ay kadar çalışabilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kastamonu, Küre-i Nühas, Muhassıllık, Meclisi, Tanzimat Fermanı.

THE DECISION NOTEBOOK OF KURE TAX COLLECTION ASSEMBLY

ABSTRACT

Timar system has a very important place in the structure of the provincial organization of the Ottoman State. It was quite a difficult task to collect the income by the center, especially in the provinces, and distribute them as salaries in medieval conditions. This difficulty brought about the necessity for officier to

* *Gönderim Tarihi:05.12.2023. Kabul Tarihi: 06.03.2024.*

** *Doç. Dr.,Kastamonu Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Tarih Bölümü, KASTAMONU. skavakli@kastamonu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8125-3549.*

collect agriculture income directly instead of salaries. Thus, the State was able to collect most taxes in the provinces through owners of the dirlik. However, the measures taken against the deteriorations in the timar system revealed the iltizam and manor system over time. In this way, taxes were collected by local administrators such as mültezim, mütesellim and even ayans (notables). The iltizam system was tried to be abolished and muhassillik assemblies (assemblies of tax collection) were established to ensure that taxes were collected by the center, with the Tanzimat Edict (Imperial Edict of Reorganisation). One of these assemblies was the Kure-i Nuhas (Copper) Muhassillik Assembly. The main source of the study is the notebook in which written the decisions taken by this assembly, established in the Kure-i Nuhas District of Kastamonu Sanjak. According to notebooks, the assemblies associated to the Kure-i Nuhas Muhassillik Assembly, the members of the assembly and their appointment methods, the decisions taken by the Assembly in the administrative field will be evaluated and it will be also explained that the assembly worked like a court. Only two muhassillik assemblies were opened within the Sanjak, including Kastamonu and Kure-i Nuhas. The Kure-i Nuhas Muhassillik Assembly, which is evaluated, was able to work for about six months.

Keywords: Kastamonu, Kure-i Nuhas, Muhassillik, Assembly, Tanzimat Edict.

Giriş

3 Kasım 1839 tarihinde okunan ancak Mart 1840'da uygulanmaya başlayan Tanzimat Fermanı ile iltizam tamamen kaldırılmaya çalışılmış ve vergiler yeni oluşturulan muhassillik teşkilatı içerisinde maaşlı memurlar vasıtasıyla emanet usulüne göre toplanmaya başlanmıştır. Böylece Anadolu, Rumeli ve Adalarda uygulamaya giren muhassillik teşkilatı Tanzimat'ın da ilk malî uygulaması olmuştur. Böylece, temelinde malî bir teşkilatlanma olan muhassillik, iltizam sisteminden emanet sistemine bir geçiş olarak öngörülmüştür. Bu teşkilatlanma aynı zamanda malî açıdan olduğu kadar idarî açıdan da bir dönüşümü ifade eder; çünkü yetkilerin paylaşılması üzerine kurulmuştur. Yani taşrada vali tarafından kullanılan idarî, malî ve askerî yetkilerin farklı kişi ve kurumlara devredilmesi anlamına gelmektedir ¹.

Tanzimat aynı zamanda, devlet açısından gelirlerin artırılması, yani malî sistemde reformu ile özellikle malî merkezîyetçilik sistemini de beraberinde getirmeye yönelik olmuştur. Bunun için devlet, taşraya vali derecesinde yetkili muhassillikler tayin etmiştir. Amaç, vergi toplamak gibi önemli bir işlemin

¹ Ayla Efe, *Muhassillik Teşkilatı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, Eskişehir 2002; Efe, "Osmanlı Devleti'nde Mali Sistem Arayışının Getirdiği Yerel Yönetim Uygulamaları: Muhassillik Örneği", *Tarih Dergisi*, S: 49, 2009, s. 59-89; Efe, "Tanzimat'ın Eyalet Reformları 1840-64: Silistre Örneği", *Karadeniz Araştırmaları*, C: 6, S: 22, 2009, s. 91.

valilerin, yerel ayan ve eşrafın elinden alınması ve kötü uygulamaların ortadan kaldırılmasıydı². Böylece Tanzimat'la birlikte eyaletlerin sınırlarında değişiklikler yapılarak işe başlanmış ve bazı sancaklar bağlı buldukları eyaletlerden alınarak yeni eyaletler oluşturulmuştur. Hatta bu sırada Kastamonu Sancağı da Ankara Eyaleti'ne bağlanmıştır. Konuyla ilgili olarak Ankara Eyaleti Müşiri Davut Paşa'ya merkezden gönderilen emirde, sancakların bir kısmının birleştirilip müşirlikle yönetildiği, güvenliğin sağlanması için sancaklara Ferik veya Mirliva rütbesinde yöneticilerin müşirlerce atanmaları gerektiği; malî işlerin ise merkezden gönderilecek muhassıllar tarafından görüleceği ve buna göre hareket etmesi gerektiği ifade edilmiştir³. Bu muhassılların yanında bir de “muhassıllık meclisleri” kurulmuştur. Kurulan bu meclislerden biri de “Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi” olmuştur. Makalenin ana kaynağı Kastamonu Şer'iyye Sicilleri içinde yer alan 104 numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicili olarak tasnif edilen Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nin karar defteridir⁴. Bu defter dışında vilayetlerle ilgili başka bir deftere rastlanmamıştır. Defter, şer'iyye sicili formatında değildir. Çalışmada, bu meclisin karar defteri üzerinden meclisin çalışma şekli, üyeleri ve aldıkları kararlar ile ilgili değerlendirmeler yapılacaktır. Sadece yaklaşık altı ay kadar çalışabildiği tespit edilen meclisin kaldırılması anlatılacaktır. Meclislerin kurulma aşamasında umut edilen amacın ne kadar karşılandığı ve yerine getirildiği Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi üzerinden anlatılacaktır. Değerlendirilen dönemde, Kastamonu Sancağı'na bağlı bir kaza statüsünde bulunan Küre-i Nühas ile ilgili yapılan akademik çalışmalar sınırlı olup genellikle kazada bulunan bakır madeni ile ilgilidir⁵. Keza bu bakır madeni meclisin gündeminin de en önemli konularından biri olmuştur.

² Muhassıllık meclisleri yerel yönetim kurullarının sınırlı anlamda da olsa ilk örnekleri sayılmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. İlber Ortaylı, *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, TTK, Ankara 2000, s. 32-33; Ortaylı, *Tanzimat'tan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, Hil Yayınları, İstanbul 1985, s. 34.

³ Musa Çadircı, “Tanzimat Döneminde Türkiye’de Yönetim (1839-1856)”, *Belleten*, 52/203, 1988, s. 612.

⁴ 104 numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicili'nin Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nin karar defteri olduğu sicil hakkında yapılan bir yüksek lisans tezi sayesinde anlaşılabilmiştir. Bkz. Gamze Bozoklu, *104 Numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicilinin (H. 1256/M. 1840) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu 2021. Makalede zaman zaman çeşitli asıl metin ile tezdaki transkripsiyon arasında kontroller yapılarak bu tezin transkripsiyonundan istifade edilmiştir. Bu defterden başka gerek Kastamonu Muhassıllık Meclisi gerekse Küre-i Nühas Muhassıllık Meclislerine bağlı diğer meclisler ile ilgili defterlere ulaşılamamıştır.

⁵ Gülşah Kaya, “Küre Bakır Madeni (1800-1821)”, *ASOBİD/AJOSS*, 3/2, 2019, s. 121-143; Ümrân Gül, *Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Küre-i Nühas Madeni*, yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi, SBE, Kastamonu 2013.

1.Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi ve Bağlı Meclisler

Tanzimat'la birlikte, ilk uygulamada muhassıllık meclislerinin hemen hemen her kaza ve sancakta açılmasına karar verilmiştir. Çünkü vergi tespit ve toplama işleminin daha dar alanda gerçekleştirilmesi meclislerin daha başarılı olmasını sağlayabilirdi. Bu karar doğrultusunda kazaların alt meclislere dağıtılması Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi örneğinde aşağıdaki gibi olmuştur.

Eflani, Çiğlene ve Zarı kazaları birleştirilerek bir meclis kurulmuştur.

Ayandon, Akkaya, Gökçeagaç ve İstefan kazaları birleştirilerek bir meclis kurulmuştur.

Cide Muhassıllık Meclisi

Hoşalay Muhassıllık Meclisi

Devrekâni, Azdavay, İnebolu ve Ginolu kazaları ise büyük meclis olan Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'ne bağlanmıştır.

Buna göre, Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi büyük meclis ya da defterde geçtiği şekliyle “meclis-i kebir” olarak tanımlanmış ve buraya bağlı başka meclisler kurulmuştur. Bu meclisler de “meclis-i sagir” yani “küçük meclis” olarak ifade edilmişlerdir⁶. Meclisin çalışma biçiminden anlaşıldığına göre, büyük meclis, mülkî, adlî ve malî işleri görüşüp karar veren bir idarî birim iken küçük meclisler, görüştükları işleri tasdik ettirmek üzere bağlı oldukları büyük meclise bildirmek zorundadırlar. Meclisin, vergi suiistimalleri ve benzer suçları takip etmeye ve hatta şer'i hukuka göre suçluları yargılamaya hakkı vardır⁷. Bu durum, meclisin bir mahkeme gibi de çalıştığını göstermektedir.

Defterde geçtiği şekliyle “Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazaların nizâmâtı” başlıklı gündem maddesine göre, yukarıda sıralandığı gibi Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazaların bir kaçı birleştirilerek bir kaza olarak kabul edilmiş ve bu kazalara meclis açılması için muhassıl, zaptiye ve meclis azaları atanması kararlaştırılmıştır. Ayrıca meclis, bağlı kazalarda tahsilatların fazla olması dolayısıyla vergiyi toplama işini geçici bir çözümle her kazanın ayanına muhassıllık vekâleti vererek gerçekleştirme yoluna gitmiştir⁵. Buradan hareketle muhassılların verginin toplanması için çok sayıda kişiyi görevlendirmek zorunda kaldıkları ve hatta bu gibilere ödenen ücretin devlete ödenen aşarın yarısına yakın olduğu da bilinmektedir. Ayrıca halkın bu durumdan şikâyetçi olduğu da muhakkaktır. Çünkü aşarı toplamakla görevlendirilen bu kimseler sebebiyle mahsul zamanında kaldıramıyor ve halk zarar görüyordu⁸. Dolayısıyla meclislerin kuruluş amacı olan vergi toplama işinde yetersiz kaldığı görülebilir. Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nin iş yükünün fazla olması

⁶ *Kastamonu Şer'iyye Sicili*, Defter No: 104, Sayfa No: 23, Hüküm No: 56/8 (KŞS, 104, 23, 56/8); KŞS, 104, 11, 56/29.

⁷ İnalçık, “Tanzimat'ın Uygulanması ve Sosyal Tepkileri”, *Belleten*, XXVIII, s. 627.

⁸ Çadırcı, “Türkiye'de Kaza Yönetimi”, *Belleten*, LIII/17, 1989, s. 238.

aşağıda da görüleceği üzere defterde sık sık dile getirilmiştir. Meclise bağlı kazaların hem sayıca fazla, hem de vergi tahsilatlarının yüksek olması meclisin daha geniş bir alanda çalışmasını zorunlu kılmıştır. Bu durum meclisin iş yükünü arttırmış daha en başında vergiyi toplama konusunda ayanların görevlendirilmesine sebep olmuştur.

Yine emlak sayımı, vergi tespiti gibi işleri üstlenen büyük meclisin iş yükünün artması; kendisine bağlı alt meclislerin işleriyle ilgilenememesini de beraberinde getirmiştir. Nitekim bir meclis toplantısında, meclis muhassılı Küre-i Nühas Meclisi'ne bağlı İnebolu ve Ginolu kazalarının sahilde olması dolayısıyla bu kazalarla haberleşmenin ve iletişimin zorluğundan ve bazı konularda adı geçen kazalardan haberlerin geç geldiğinden yakınmıştır. Böylece idare etmenin güçlüğünden bahsederek gerekirse İnebolu ve Ginolu kazalarında ayrı bir meclis açılması isteğini gündemine getirmiştir⁹. Meclis memurları ve azaları ise muhassıla cevaben yeni bir meclis açılmasının masraflı olacağını söylemişlerdir. Çözüm önerisi olarak, İnebolu köylerinin yine eskisi gibi büyük meclisten idare edilmesi, İnebolu iskelesine ise bir gümrük memuru atanması fikrini gündeme getirirlerken, Ginolu Kazası ile ilgili olarak sadece bir ay süreyle müstakil bir meclis tarafından idare edilmesini yeterli görmüşlerdir. Ancak, memur ve azalar tarafından meclise sunulan bu çözüm önerisi işe yaramamış olmalı ki, İnebolu'da bir meclisin açılması gündemi ile meclis bir kez daha toplanmıştır. Bu toplantı kaydında, dikkati çeken bir husus meclis-i kebirin yani Küre-i Nühas Meclisi'nin İnebolu'ya taşınması konusunun merkeze bildirilmiş olması ve bu konuda merkezden cevap beklenmesidir. Buna göre, Maliye Nezaretinin Küre-i Nühas'ta bir maden ocağı olması sebebiyle meclisin İnebolu'ya nakledilmesini uygun bulmadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda, İnebolu'ya yeni bir meclisin tesisinin zaruret haline geldiği tüm meclis üyelerince kabul edilmiştir. Bu defa da yeni meclise atanacak üyeler söz konusu olduğunda farklı sorunlar ortaya çıkmıştır. Örneğin, muhassıl vekilinin kim olacağı gündeme geldiğinde İnebolu ve çevre ahaliden bu işin üstesinden gelecek kadar kabiliyetli ve tecrübeli bir kişinin olmaması nedeniyle Sinop'tan Katib Mehmed Efendi muhassıl vekili olarak atanmıştır. Yine Kastamonu'dan Karakadıza Mustafa Efendi naip, büyük meclis zabitlerinden Mülazım Arif Ağa ise zabıt vekili olarak tayin edilmiştir. Asayişten sorumlu olmak üzere dokuz piyade askeri meclise atanmıştır. İnebolulu Hacı Ali Ağa aza, Rumları temsilen Yani ise kocabaş olmuştur. Hatta konu ile ilgili olarak belgeden meclis üyelerinin maaşları hakkında da bilgi sahibi olunabilmektedir. Buna göre, naibin aylığı 500, muhassıl vekilinin 400, azanın 150, kocabaşın ise 100 kuruş olarak

⁹ KŞS, 104, 8, 5.

belirlenmiştir¹⁰. Meclisin yeni üyelerinin unvanlarına bakıldığında meclisin yine bölgenin ayan ve eşrafından kurtulamadığı görülmektedir.

İnebolu ve Ginolu dışında Ayandon, Akkaya ve İstefan kazaları ile birleştirilen Gökçeada Kazası için de yeni bir meclisin açılması meclis gündemine gelmiştir. Burada, kazanın Ayandon ve İstefan kazalarına sekiz saatlik mesafede olması işlerin aksamasına neden olduğu gerekçesiyle Ayandon Meclisi'nden ayrı küçük bir meclisin kurulması talep edilmiştir¹¹. Meclis kararından anlaşıldığına göre bu yeni meclise Ayandon Meclisi azası Çorbacıade Ali Bey muhassıl vekili atanmıştır. Meclise dört süvari asker ve 100 kuruş aylık ile muhtar ve imam tayin edilmiştir. Ayandon Meclisi'nde boşalan azalığa ise Akkayalı Emiroğlu Mustafa Ağa getirilmiştir¹².

Devrekâni Kazası'nda ise her hafta pazar kurulması ve pazara gelenlere kolaylık sağlanması için burada da ayrı bir meclisin açılması ve bir muhassıl ve zabtiye vekili tayin edilmesi mecliste müzakere edilmiş ve bu konuda karar alınmıştır¹³. Azdavay Kazası'nın da büyük meclise uzak olmasından dolayı burada da bir meclis tesisine karar verilmiştir¹⁴.

Görüldüğü gibi başlangıçta kazalar birleştirilerek tek bir meclise bağlanması öngörülmüşse de; çoğu kazada, özellikle Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlanan kazalarda, malî bakımdan iş yoğunluğundan yeni meclislerin kurulması gündeme gelmiştir. Vergi tahsili, emlak ve nüfus tahriri gibi işleri üstlenen meclislerin dar alanda çalışması öngörülmüşken meclislere bağlı kazaların sayıca fazla olması özellikle uzak kazaları idare etme zorluğunu beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda büyük meclise uzak olan İnebolu, Ginolu, Azdavay ve Devrekâni kazalarında yeni meclisler kurulmuştur. Yine Ayandon Kazası'na bağlı ancak buraya uzak olan Gökçeada Kazası'nda da bir meclisin kurulduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda bu yeni açılan meclisler yörenin ayan, eşraf ve tanınmış ailelerinin de meclise girmesine vesile olmuştur. Bu durum, bu gibilerin bölgede yaptıkları işleri meşrulaştırmıştır.

1.1.Meclis Üyeleri ve Atanma Şekilleri

Küre-i Nühas'a bir muhassıllık meclisi açılmasına H. 11 Muharrem [12]56/M. 15 Mart 1840 tarihli fermanla karar verilmiştir. Meclis, bu karardan hemen dört gün sonra H. 15 Muharrem [12]56/M.19 Mart 1840 tarihinde Küre'nin en büyük camisinde toplanmıştır. Bu toplanan ilk meclise Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazalardan gelen naip, ayan gibi yerel idareciler ile zengin ve fakir fukara halk da katılmıştır. Tanzimat Fermanı'nın okunması ile

¹⁰ KŞS, 104, 47, 56/2-65.

¹¹ KŞS, 104,31,42.

¹² KŞS, 104, 31-32, 56/26.

¹³ KŞS, 104, 11, 56/29-17.

¹⁴ KŞS, 104, 11, 56/4-18.

toplantı başlamıştır. İlk günkü toplantıda dört meclis azasının seçilmesi gündeme gelmiş ve meclisin bu tarihten itibaren açıldığı belirtilmiştir¹⁵.

Muhassıllık meclislerinin nasıl kurulacağı, tayinle üye olacak memurlar dışında, yerel halktan kimlerin tabii üye olacağı, yani kimlerin seçileceği ile ilgili konular Meclis-i Ahkâm-ı Adliyye'nin hazırladığı bir talimatnameyle düzenlenmiştir. Buna göre muhassılların emrinde bir tane mal (para), bir tane nüfus ve emlak kâtibi atanacaktır. Bu memurlardan sonra o memleketin hâkimi, müftüsü, asker zabiti ve ileri gelenlerinden dört kişinin katıldığı bir meclis kurulacak ve bu on kişilik meclise gayr-i müslim ahali bulunan yerlerde bunların dini reisleri ile iki kocabaşları meclise girecektir. Meclis başkanı ise vilayet merkezi olan livada vilayetin müşiri olurken (veya yerine bir başkasını gönderebilirdi), eyaletin diğer sancak ve merkezlerinde ferik varsa o başkan olabilir yoksa muhassıl, hâkim ve zabtiye memuru arasından kura ile başkan seçilirdi¹⁶. Değerlendirilen defterde Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'ne kimin başkanlık yaptığı tespit edilememiştir. Ancak meclisin üyeleri şu şekildedir: Küre-i Nühas Meclisi Kâtibi, Küre-i Nühas Emlak Kâtibi, Küre-i Nühas Müftüsü, Küre-i Nühas Hâkimi, Küre-i Nühas Zabtiye Miralay, Küre-i Nühas Muhassılı ve dört Küre-i Nühas Meclisi Azası.

Konu ile ilgili olarak Küreli Abdülbakizade İbrahim Bey'in Kastamonu'ya giderek Küre-i Nühas Meclisi'nin zaptiyelik görevini almak istediğini dile getirdiği belgelerden anlaşılmaktadır. Ancak bunun Kastamonu Sancağı Zabtiye Vekili Liva Paşa'nın uygun bulması durumunda kabul edilebileceği uygun bulmazsa da meclis azalarının oyuna göre belirleneceği meclis tutanaklarında ifade edilmiştir¹⁷. İbrahim Bey'in zabtiye vekili olmasını istemeyen meclis azalarının cevabı ise belgede, *“eğer yerliden zabtiye idaresine adam memuru caiz görülüyor ise Redif Sağkol Ağası İdriszade Ahmed Ağa kulları her vechle ehl-i ırz ve âkil idüğünden cümlemiz hoşnut olub memleketli dahi kabul edeceği zâhir olmakla”* şeklinde geçmektedir. Anlaşıldığına göre azaların hepsi eğer Küreli biri olacaksa yine Küreliler tarafından kabul göreceği belli olan Redif Sağkol Ağası İdriszade Ahmed Ağa'nın “namuslu” ve “akıllı” biri olarak bu iş için daha uygun olacağını ifade etmişlerdir¹⁸. Burada asıl mesele, meclise yerli eşraftan birinin girip girmemesi meselesidir. Meclise üye olacak kişilerle ilgili tartışmalara belgelerde sıklıkla karşılaşılmaktadır. Meclisin kurulduğu kaza ya da nahiyenin sakinlerinden birinin meclise girmesinin pek de istenen bir durum olmadığı kayıtlardan anlaşılmaktadır. Çünkü devlet, meclislerin kontrol ve yönetimini mahalli temsilcilere bırakmak istememiş, meclisler de merkezin bu isteğine uygun hareket etmeye çalışmışlardır. Ancak Küre-i Nühas Muhas-

¹⁵ KŞS, 104, 2, 56/15.

¹⁶ Ortaylı, *Mahalli İdareleri*, s. 33-34.

¹⁷ KŞS, 104, 9, 56/19.

¹⁸ KŞS, 104, 9, 7.

sılığrı'na bağılı Cide Muhassıllık Meclisi üyeleri ile ilgili olarak tutulan bir kayıt, durumun devletin istediğı yönde gelişmediğini göstermesi açısından ilgi çekicidir. Konu ile ilgili hükümde, Cidelilerin özellikle kendi içlerinden birini meclis üyesi olarak istemedikleri belirtilerek Hoşalay'dan Abdi Ağa muhassıl vekili, Eflani'den Mehmed Ağa da zabıt vekili olarak Cide meclisine atanmışlardır. Cideli olmalarına rağmen Sarıkadıza ve Velibeyoğlu Hasan ağalar da aza olmuşlardır¹⁹. Daha sonraki meclis tutanaklarından anlaşıldığına göre bir kısım Cideli, Abdi Ağa'yı ve Mehmed Ağa'yı kabul etmemişlerdir²⁰. Bunlar vergileri tahsil etmek üzere hesap defterleri ile kazaya gönderildiklerinde kazanın ihtiyarlarından Hocoğlu Mehmed, Arslanoğlu Ahmed, eski naip, Karabacak Yusuf, Kalaycı ve Kalyoncu isimli belgenin tabiri ile "bozguncular" atanan muhassıl ve zabıt vekillerine karşı çıkıp hesap defterlerini kabul etmeyip vergi ödemeyi reddetmişlerdir. Etraflarına da birçok kişiyi toplayıp Cide'de olaylar çıkarmışlardır. Meclis tutanağından anlaşıldığına göre, bu kişiler meclisin olduğu mahalleyi basıp zabıtiye vekili ile azaları darp etmişlerdir. Hatta bunlara tahsis edilen konağın camını kırıp içlerinden biri atanmadıkça muhassıl ve zabıt vekilini istemediklerini ve onların defolup gitmeleri gerektiğini söylemişlerdir. Bu olaylardan sonra meclis memurları da Cide'den ayrılıp Küre-i Nühas'a gitmek zorunda kalmışlardır. Oradan da Hoşalay'a dönen Abdi Ağa Cide Meclisi muhassıllık vekilliği görevinden ayrılmıştır. Bunun üzerine bu gündemle toplanan Küre-i Nühas Meclisi yine dışarıdan birinin buraya atanması durumunda halkın hoşnutsuzluğu ile karşılaşılacağından endişe etmiştir. Olayların sona ermesi umudu ve halkın da isteyeceğı düşüncesiyle meclis, Cide Ayanı Hasançelebioğlu Hasan Bey'i muhassıl vekili olarak atamıştır. Tabi ki burada olayların çıkmasında ve halkın örgütlenmesinde ayanın rolü olup olmadığı belli değildir. Hatta kayıtlardan, Hasan Bey'in Gideros Tersanesi'nde inşa ettirdiğı gemilerin kereste ücreti ile ilgili bir dava nedeniyle Cide halkıyla husumeti olduğu da anlaşılmaktadır. Hakkındaki davaya rağmen çıkan olaylar nedeniyle Ayan Hasan Bey'e muhassıllık vekilliği teklif edildiğı görülmektedir.

Yaşanan gelişmeler sonucu Hasan Bey'i belli ki biraz da isteksizce muhassıllık vekilliğine atamak durumunda kalan meclis, "en küçük uygunsuz hareketinde görevinden alınacağını" belirterek bir an önce görev ve sorumluluklarını yerine getirmesini istemiştir. Yine tutanaktan anlaşıldığına göre Ayan Hasan Bey, meclis tarafından Sinop'ta inşa edilen kalyonun kalafatçı amelesini hazırlayıp göndermesi konusunda da görevlendirilmiştir. Hasan Bey, hesap defterlerini alıp işe başlamış ve Sinop'a ilk kafiyle 20 kalafatçı göndermiş geriye kalanını da peyder pey göndermeye devam etmiştir²¹. Hasan

¹⁹ KŞS, 104, 12, 19; 13, 56/9-20.

²⁰ KŞS, 104, 27.

²¹ KŞS, 104, 32-33, 38-39, 44; 56/16.

Bey'in bir anda işlere sarılması Cideliler için büyük bir şans olmuştur. Ancak bunu ne kadar sürdürdüğü bilinmemektedir. Görüldüğü gibi, devlet muhassıllık uygulamasıyla esasında yerli idareci ve ayanların taşradaki otoritesini sınırlandırmak isterken; yaşanan asayiş sorunu nedeniyle meclis, kaza ayanına doğrudan muhassıl vekilliği teklif etmek zorunda kalmıştır. Meclislerin kurulma amacı verginin toplanması işini ayan ve eşraftan alıp merkezi idareye devretmek ve mali denetimi yerel idarecilerin elinden kurtarmakken; devlet çıkan asayiş sorunları nedeniyle meclise giren bu yerel idarecilere mecbur bırakılmıştır. Bunların nasıl meclise girdikleri Cide ayanı örneğinde anlatılmıştır.

Benzer bir durum, yine Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'ne bağlı müstakil Hoşalay Muhassıllık Meclisi için de geçerli olmuştur. Konuyla ilgili kayıttan, bu defa da Hoşalaylılar'ın uzun zamandan beri kazayı haksız yere ellerinde tutan Derbederoğlu Bilal ve Hacıbrahimoglu Ali Bey'in zulmüne maruz kalmalarından şikâyetçi oldukları anlaşılmaktadır. Halka yapılan zulmü önlemek adına meclis tarafından Bilal'e muhassıl vekilliği, Ali Bey'e de zabtiye vekilliği teklif edilmiştir. Bilal'in görevi kabul ettiği ancak meclis işleriyle uğraşmak bir yana halka zulme devam ettiği yine belgede dile getirilmektedir. Yerel idarecilerin muhassıl vekili olarak makam sahibi olmasına rağmen, çoğunun eski düzeni devam ettirdiği söylenebilir. Sonrasında mecliste durum müzakere edilmiş ve Bilal ile Ali Bey yakalanarak hapse atılmışlardır. Onlar hapiste olmalarına rağmen bu defa da adamları vasıtasıyla halkın parasını zorla almaya devam ettikleri anlaşılmaktadır. Olaylarla ilgili olarak Küre-i Nühas Meclisi'nde tutulan kayıtta meclis üyelerinin de ifadeleri yer almaktadır. Buna göre, Aza Mehmed Bey Bilal ile Ali Bey'in 15 yıldır Hoşalay ahalisine zulüm yaptıklarını ve zulüm yapan kardeşi dahi olsa affetmeyeceğini bizzat dile getirmiştir. Yine Aza Numan Ağa da aleyhlerine konuşmuştur. Aza Mahmud Ağa ise Bilal ve Ali Bey ile çocukluk arkadaşları olduklarını ve gençliklerinin de beraber geçtiğini belirterek şimdiye kadar olumlu bir hareketlerini görmediğini ifade etmiştir. Azaların ifadelerine göre meclis, bunların kazadan gönderilmedikçe halkın rahat edemeyeceği fikri ile haklarında iki yıl kürek cezası verilmesine karar vermiştir. Meclis kararı Kastamonu Zabtiye Vekili Halim Paşa'ya bildirilmiştir²².

Bilal ile Ali Bey'in kürek cezasına çarptırılmasıyla boşalan Hoşalay Meclisi'ne bir kez daha muhassıl ve zabtiye vekili seçimi gündeme gelmiştir²³. Geçmişte yaşanan tecrübeden hareketle meclis, Cide Kazası'nda yaşanan hoşnutsuzluğun bir benzerinin de Hoşalay'da yaşanmaması için üyelerin özellikle Hoşalaylılar'dan seçilmesi gerektiğine karar vermiştir. Defterde, "*mukaddem Cide Kazası'na âherden iki kimesnenin muhassıl ve zabtiye vekili*

²² KŞS, 104, 25-27, 31, 1, 2, 3, 56/22-4, 5, 56/23.

²³ KŞS, 104, 27, 32.

nasb ve tayin olunması tensib olunarak Hoşalaylı Abdi Ağa muhassıl ve Eflanili Mehmed Ağa zabtiye vekili olarak tayin olunmuş ise de kaza-yı mezkûr ahâlisi merkûmları istemeyiz diyerek bir takım ihtilâl vâki olmuş olup Hoşalay Kazası'na dahi âherden kimesne muhassıl ve zabtiye vekili nasb olursa kaza-yı mezkûr ahâlisi olan mâil-i fesâd olduğundan Cide Kazası ahâlisi gibi mütereddidâne harekete cesâret edecekleri maznun bulunmuş olmağla kaza-yı mezkûrun vücûhundan ve hânedânından bir münâsib kimesne muhassıl vekili ve yine içlerinden zâbit ve aza tayin olunmak icâb eder olduğu...” şeklinde geçmektedir²⁴. Tutanaktan anlaşıldığına göre, Hoşalay Meclisi'ne zabtiye vekili olarak Emirzade Yakup Ağa atanmıştır. Muhassıl vekili ise yine kazadan Emiroğlu Ali Bey olmuştur. Ali Bey'in çevresinden Abdullahoğlu Mehmed Ağa ve Kayakadioğlu Ahmed Ağa ise meclise aza olmuşlardır. Kazada naip olan Rumelili Ömer Efendi'nin de görev süresi uzatılmıştır²⁵.

Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'ne başkan atanması gerekliliği konusunda meclis üyelerinden birinin başkan seçilmesi gerektiği, meclis müftüsü, meclis azaları Mehmed Bey, Numan Ağa, Mahmud Ağa ve Ali Ağa; Meclis-i Katib-i Mal Akif Ağa, Meclis Emlak Nüfusu Kâtibi Yaver, meclis hâkimi ve son olarak meclis zabtiye memuru Miralay Reşid Bey gibi meclis üyeleri tarafından kabul edilmiştir²⁶. Hatta başkan olacak kişinin vasıfları belgede, “*riyâset-i meclise intihâb olunacak zat hüsn-i ahlâk ile mevsuf olarak umûr-ı fukarâ-yı raiyyete âşina kimesne reis bulunmuş ve bu evsâf ile mevsuf zâtın intihâbı lâzımeden ve muhassıl bulunan zât her bir hususta istihsâl-i malûmât etmiş ve dirâyetkâr bulunmuş olmağla*” şeklinde anlatılmıştır. Buna göre başkanın iyi ahlak sahibi, halkın işlerini bilen ve anlayan birisi olması gerektiği ifade edilmiştir.

Hoşalay Meclisi'ne zabtiye vekili olarak atanan Emirzade Yakup Ağa ile ilgili olarak belgede yer alan, “*kaza-i mezkûrun hanedânından olub bundan fazla okuyub yazmakta dahi malûmatı ve ezher cihet ehl-i irz ve edib ve âkil idüğü cümlelerin malumu olduğundan*” şeklindeki ifadeden yola çıkarak meclis memuriyetlerinde aranan özellikler sıralanabilir²⁷. Cide'de karşılaşılan olumsuz tecrübeden hareketle üyelerin özellikle yerli ahaliden, en azından okur-yazar ve namuslu, dürüst ve akıllı olması yeterli bulunmuştur.

Üyelerin atanma usulleri konusundaki meclis kararları dışında, belgelere meclis üyeleri ile ilgili çeşitli konular da yansımıştır. Örneğin, Küre Eminliği'nden meclise giren Abdülbakizade Mehmed Bey, meclise sunduğu dilekçesiyle hastalığını mazeret gösterip meclisteki görevinden istifasını rica

²⁴ KŞS, 104, 27.

²⁵ KŞS, 104, 27, 56/23.

²⁶ KŞS, 104, 14, 56/18.

²⁷ KŞS, 104, 27, 56/23.

etmiştir²⁸. Meclis ise yaptığı tetkik sonrasında Mehmed Bey'in hastalığından dolayı iş yapamaz halde olduğu kanaatine vararak mecliste görev yaptığı süre zarfındaki meclis müzakerelerini ifşa etmemesi şartı ile istifasını kabul etmiştir²⁹.

Cide olaylarında görüldüğü üzere meclisin toplandığı konağın "bozguncular" tarafından basılarak camlarının kırılması olayından, Cide Kazası'nda meclis için tahsis edilen bir konağın var olduğu bilgisine ulaşılmaktadır. Küre-i Nühas Meclisi'nin ilk toplantısını Küre'nin en büyük camisinde yaptığı daha önce ifade edilmişti; burada meclis için ayrı bir konaktan bahsedilmiş olması kayda değer bir bilgidir.

Meclis tutanaklarından anlaşıldığına göre, Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi her haftanın cumartesi, çarşamba ve perşembe günlerinde toplanma kararı almıştır. Ancak gerekli görüldüğünde bahsi geçen günler dışında bir gün daha toplanmasının mümkün olacağı da ayrıca ifade edilmiştir³⁰.

Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nde görüşülen konulardan biri de bağlı meclislerin korunması ve meclis kararlarının uygulanması için istihdam edilmesi gereken asker sayısı ve bunlara ne kadar maaş verileceği konusu olmuştur. Konuyu Kastamonu Sancağı Zabtiye Vekili Abdülhalim Paşa meclis gündemine getirmiştir. Bu gündemde, Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nde görev yapacak olan süvarinin 80 kuruş, piyadenin ise 50 kuruş maaş alması öngörülmüştür. Diğer meclislerde çalışan süvari maaşı 40 kuruş, piyade maaşı ise 30 kuruş olarak uygun bulunmuştur. Buna göre muhassıllıktan

-Dört nahiyeyi içeren Küre-i Nühas Meclisi'nde 40 süvari, 30 piyade

-Küçük dört kazayı içeren Ayandon Meclisi'ne 4 süvari, 12 piyade

-Ginolu Meclisi'ne 10 piyade

-Hoşalay Meclisi'ne 2 süvari, 8 piyade

-Cide Meclisi'ne 3 süvari, 12 piyade

-Üç kazayı içeren Eflani Meclisi'ne 4 süvari, 8 piyade

-Azdavay Meclisi'ne 2 süvari, 6 piyade

-Devrekâni Meclisi'ne 6 süvari, 2 piyade olmak üzere toplam 61 süvari, 88 piyade asker tertibi uygun bulunmuştur³¹. Ayrıca yeni açılan İnebolu Meclisi'ne 9 piyade ve Gökçeğaç Meclisi'ne 4 süvari atandığı yukarıda belirtilmişti.

²⁸ KŞS, 104, 9, 9.

²⁹ KŞS, 104, 10, 10.

³⁰ KŞS, 104, 25, 56/21-30.

³¹ KŞS, 104, 15-16, 23.

2.Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisinin İdari İşlerle İlgili Aldığı Kararları

Muhassıllık meclislerinin devlet adına vergileri toplamak için kuruldukları daha önce birkaç kez ifade edilmişti. Bunun için muhassıllardan öncelikle gelir kaynaklarını tespit etmeleri ve özellikle de kayıt dışı olanları açığa çıkarmaları beklenmiştir. Emlak ve nüfus tahriri, tımar ve mukataaların yönetilmesi, vakıf arazilerinin kontrolünün muhassıllar tarafından gerçekleştirilmesi düşünülmüştür. Bu bağlamda muhassıllar, bölgenin gelir ve gider işleriyle sorumlu tutulmuşlardır. Gelir-gider defterlerini ayrı ayrı düzenlemeleri ve meclis denetiminden sonra Maliye Nezaretine göndermeleri bütçe hazırlanması için son derece önemliydi³². Bu sebeple meclisin gündemini daha çok malî işlemler meşgul etmiştir³³.

Mecliste görüşülen en önemli konulardan biri şüphesiz vergidir. Bu konuda Maliye Nezaretine meclis tarafından gönderilen mazbatada muhassıllığa bağlı köylerde onda bir oranında alınan öşür vergisinin muhassıllar tarafından tahsil edildiği belirtilmiştir. Muhassılların iskeleye yakın yerlerin mahsulatını aynen aldığı ve ambarlara koyduğu; iskeleye uzak yerlerin mahsulatını ise naklinde masraf olacağı düşünülerek günün rayicine göre satın aldığı anlaşılmaktadır³⁴. Bu noktada, muhassıl ya da meclis ile Maliye Nezareti arasında doğrudan bir yazışma olduğu ifade edilmelidir. Dolayısıyla muhassılın muhatabının maliye nazırı olduğu sonucuna ulaşılabilir³⁵. Bu durum aşağıdaki örnekte Maliye Nezaretinden misafirhanelerde konaklayan yolcularla ilgili olarak meclise gönderilen talimatnameden de anlaşılmaktadır.

Vergi konusuyla ilgili olarak Küre-i Nühas'a bağlı Ortaca, Göynükviran ve Çiğilerlik divanlarının ahalisinden olup da, hâlihazırda İstanbul'da ikamet eden kişilerden vergi toplanması konusu meclis gündemine gelmiştir. Tutanağa göre bu kişilerin defterleri merkeze gönderilmiş ve orada vergilerini vermeleri istenmiştir. Ancak bunlar, İstanbul'da da vergi vermeyi reddetmişlerdir. Vergilerin bu kişilerin köyde oturan akrabaları ya da çocuklarından istenmesi haksızlık olacağı düşüncesiyle, bizzat kendilerinden vergilerin toplanması gerektiği hususu merkeze bildirilmiştir³⁶.

Yine gelir ve giderle ilgili başka bir konu misafirhane ve menzil kirası hakkındadır. Bu konuda maliye nazırı tarafından Küre-i Nühas Meclisi'ne gönderilen H. 21 Safer 1254/M. 16 Mayıs 1840 tarihli talimatnamede, misafir-

³² Efe, *a.g.t.*, s. 20-30.

³³ Örneğin Kastamonu Muhassıl Vekili Akil Bey'in takriri gündemi ile toplanan mecliste, Kastamonu Muhassılı Hüseyin Paşa'ya Küre-i Nühas Muhassıllığı hasılatından 85.000 kuruş ile 308.799 kuruşun gönderilmesi konuşulmuştur. *KŞS*, 104, 1, 56/16.

³⁴ *KŞS*, 104, 40-41, 56/19-53-54.

³⁵ Efe, *a.g.t.*, s. 21.

³⁶ *KŞS*, 104, 48, 66.

hanelerde konaklayan yolculardan saat başına 20 kuruş bargir ücreti alınması ve yolcuların ihtiyaçlarının karşılanması; eğer yolcu fakirse hiçbir ücret talep edilmemesi emredilmiştir. Ancak, konuyla ilgili belgede, Küre-i Nühas ve buraya bağlı kazaların yol üstü olmaması dolayısıyla misafir ancak iki-üç ayda bir geldiği yazmaktadır. Meclis bu konuyu görüşmek üzere toplandığında, Küre-i Nühas misafirhanesinde çalışan görevlinin ifadesi alınmış ve ifadeye göre Kastamonu Zabtiye Vekili Halim Paşa ile birlikte gelen süvariler dışında üç aydan beri Küre-i Nühas'a kimsenin gelip konaklamadığı ortaya çıkmıştır. Hatta Kastamonu'dan gelen bu süvari ve piyade takımı misafirhaneye masraf çıkarmamak adına kahvehanelerde konaklamışlar ve kendilerinden menzil bargiri ücreti de alınmamıştır. Buna göre meclis, Küre-i Nühas muhtarının evinin misafirhane kendisinin de misafir müdürü olmasını kararlaştırmıştır. Menzil bargiri ile ilgili olarak da ahalinin bargirine iki kuruş ödenmesi karşılığında herkesin hayvanını ödünç vereceği belirtilmiştir³⁷.

Belgelerden meclisin, merkezden bölgeye gelen askerî mühimmatın naklinin ücret tarifesi ile ilgili de karar aldığı anlaşılmaktadır. Buna göre tutulan kayıta, merkezden Ankara, Çankırı ve Kastamonu taraflarına gönderilen mühimmatın iskelelerden nakli sırasında yolların kötü olmasından dolayı mühimmatı taşıyan bargir ve arabalar için her dingine saat başı 30 para alınması kararlaştırılmıştır. Daha önceden alınan 10 paranın ahalinin emeğini karşılamadığı düşünülmüş ve ücret tarifesi artırılmıştır³⁸.

Bölgelerinde emlak ve nüfus tahriri işinin bizzat muhassıllar tarafından yapılması gerekirdi. Ancak bu işe vakit ayıramadıkları için bölgede bu konuyla ilgilenen başka bir heyet kurulmasına karar verilmiştir. Böylece meclisler için emlak ve nüfus tahriri amacıyla görevlendirilecek memurların maaşının karşılanması, haliyle meclis giderlerinin artmasına sebep olmuştur. Bu iş için görevlendirilen memur ve kâtiplerin maaşı da mecliste görüşülmüştür. Bu görüşmeler sırasında dikkati çeken bir husus da ayrıca dile getirilmiştir. Buna göre, meclis tarafından eskiden beri Küre-i Nühas ve çevresinde kâtiplerin az bulunduğu ve bazı memuriyetlere istihdam edilecek “Osmanlı” olarak tabir edilen kişilerin bulunmadığı özellikle ifade edilerek meclis için yeni bir sorun daha ortaya konulmuştur³⁹. Bölgede hem mecliste hem de meclisin dışarıda işlerini yapacak yetişmiş insan gücü bulunamamaktadır. Bu amaçla, bölgedeki tahrir işlemlerini yapmak için çoğu ticaretle de meşgul olan memur ve kâtipler başka kazalardan atanmışlardır. Zaten bölgede nüfusun az ve köylerin üç-beş

³⁷ KŞS, 104, 28-29, 34.

³⁸ KŞS, 104, 17, 56/11-26.

³⁹ Mehmet Fuat Köprülü “Osmanlı” kelimesini “etnik değil sadece politik bir tabir olan Osmanlı kelimesi eski vakarıvislerde daima “devlet hizmetinde bulunan ve devlet bütçesinden geçinen halim ve müdir sınıf” olarak tanımlamıştır. Bkz. Mehmet Fuat Köprülü, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluşu*, TTK, Ankara 1991, s. 5.

haneden meydana gelmesi nedeniyle tahrir işlemleri için de çok kişiye ihtiyaç duyulmamıştır. Meclis bölgenin tahriri için birer memur, kâtip, uşak ve iki hayvana ihtiyaç olduğunu tespit etmiştir. Bunların uşak aylığı, yevmiyeleri, kendileri ve hayvanlarının yiyeceği gibi masraflarla ihtiyaçlarının bir ayda 300 kuruş olacağı meclisçe öngörülmüştür. Değerlerini her zaman koruyacakları düşünülerek hayvanlar masrafa dâhil edilmemiştir. Ancak Kastamonu'da kâtiplerin maaşı 500 kuruş ve memur maaşı ise 750 kuruştur. Bu sebeple bölgedeki kâtip ve memurlar 300 kuruşu az bulup, ücretlerinin arttırılmasını istemişler ancak meclis bu talebi kabul etmemiştir⁴⁰.

Mecliste, bölgede emlak ve nüfus tahriri için görevlendirilecek memurların maaşları dışında Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazalarda görev yapan muhtarların isimleri ve maaşları konusu da gündeme gelmiştir. Buna göre, Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazalarda bulunan muhtarlar ve aldıkları maaşları makalenin sonunda eklerde yer almaktadır⁴¹.

Ekte gösterilen tablolar, Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazaları, bu kazaların divan sayısını ve kazalara göre muhtarların toplam maaş ücretlerini vermesi bakımından önemlidir. Yine Ek 15 Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazaların divan sayısı ile kazalara göre muhtarlara ödenecek toplam aylık ücreti göstermektedir.

Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi toplam 14 kazada bulunan 260 divandan sorumludur. Bu divanlarda görev yapan muhtarlara ödenecek toplam maaş tutarı 78.640 kuruştur. Bu kazalardan Küre-i Nühas, Devrekâni, İnebolu ve Ayandon kazalarında belgelerde “nefs” olarak tabir edilen kaza merkezi bulunmaktadır. Bu durum bu kazaların diğerlerine göre daha gelişmiş olduğunu göstermektedir. Yine en fazla divan, Küre-i Nühas Kazası'nda bulunmaktadır. Bunun yanında burada bir de madenin olması muhassıllık meclisi açılması için uygun şartları hazırlamış olmalıdır. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi meclisin geniş ve birbirinden uzak bir alanı idare etmesi ve işlerinin yoğun olması hem yeni meclislerin açılmasını hem de meclisin İnebolu'ya taşınması fikrini gündeme getirmişti.

Meclisi meşgul eden başka bir maaş ödemesi konusunun da İnebolu tabyası topçu zabıt ve neferlerinin maaşlarının ödenmesi ile ilgili olduğu kayıtlardan anlaşılmaktadır⁴². Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazalardan Tophane-i Amireye gönderilmesi gereken top tahtalarının nakli konusu Kastamonu Zabtiye Vekili Abdülhalim Paşa tarafından meclisin gündemine

⁴⁰ KŞS, 104, 34-35, 45.

⁴¹ Değerlendirilen defterde muhtar isimleri de bulunmaktadır, ancak sadece Devrekâni Kazası'nda görev yapan muhtarların isimleri okunabilmiştir. Diğer kazalarda bulunan muhtar isimleri silik olduğu için okunamamıştır. KŞS, 104, 17-22, 27.

⁴² KŞS, 104, 39-40, 52

getirilmiştir. Buna göre, 450 top tahtasının kesilip iskelelere indirildiği anlaşılmaktadır⁴³.

İnebolu'nun eski ayanı Altıkulaçzade Bey'in İnebolu'ya dönmek için meclise izin talebiyle sunduğu dilekçesinin görüşülmesi için toplanan mecliste, adı geçen ayanın bir ay kadar çiftliğinde kaldıktan sonra çocuk çocuğuyla birlikte tekrar İnebolu'ya konağına geri dönmesi uygun görülmüştür⁴⁴.

Belgelerden Kastamonu'dan Ginolulu iki kişinin Küre-i Nühas'a tezkeresiz geldikleri gerekçesiyle hapse atıldıkları anlaşılmaktadır. Yedi sekiz gün hapiste kalan bu kişiler, Ginolu'dan bazı kişilerin onlar hakkında iyi hal şahitliğinde bulunmaları sayesinde meclis kararı ile serbest bırakılmışlardır⁴⁵.

Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı Aslanlı Divanı'nda oturan ve belgede adı geçmeyen yaşlı bir kişi meclise bir arzuhal sunmuştur. Anlaşıldığına göre, iki oğlu da askerdedir ve kendisinin geçimini sağlayacak başka bir kimesesi yoktur. Yaşlı adamın meclisten talebi, en azından oğullarından birinin askeriyeden ihraç edilmesidir. Durumun köy ahalisi içerisinde soruşturulmasının ardından meclis, yaşlı adamın bir oğlunun ona bakması amacıyla askerlikten ihracını uygun bulsa da meclis tarafından buna karar verilemeyeceği belirtilmiştir⁴⁶. Yine Deresekü Divanı sakinlerinden bir askerın meclise sunduğu arzuhalinde babası ve kardeşi olmadığı gerekçesi ve hanede hiç erkek kalmadığı ve arazisini ekecek kimsesinin bulunmaması nedeniyle, askerlikten ihracını talep etmiştir. Konu mecliste müzakere edilmiş ve yine askerın ihracının merkeze bağlı olduğu ifade edilmiştir⁴⁷. Görüldüğü üzere, muhassıl meclisi gibi taşra teşkilatı içerisindeki idarî bir yapı, askerlik gibi merkez teşkilatını yakından ilgilendiren hayati bir konuda karar alma yetkisine sahip değildir. Bu da meclisin sadece yerel malî konularla ilgilenen sınırlı yetkilendirilmiş bir kurum olduğunu göstermesi açısından ilgi çekicidir.

3.Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nin Madenle İlgili Aldığı Kararları

Meclis gündemini en çok meşgul eden konulardan biri de maden ve madende çalışanlar ile ilgili işler olmuştur. Bu konuda meclis açılır açılmaz hemen maden çalışanlarının günlüklerine zam yapılmasını kararlaştırmıştır. Aşağıdaki tabloda madende çalışanlar, sayıları ve çalışanların aldıkları eski ve yeni ücretler yer almaktadır.

⁴³ KŞS, 104, 31, 56/25-41

⁴⁴ KŞS, 104, 9, 8

⁴⁵ KŞS, 104, 29, 37

⁴⁶ KŞS, 104, 11, 56/25-15

⁴⁷ KŞS, 104, 10, 13

Tablo1: Madende Çalışanlar, Sayısı, Eski Yevmiyesi, Planlanan Zam Miktarı

Madende Çalışanlar	Çalışan Sayısı	Eski Yevmiyesi (Para)	Planlanan Zam Miktarı (Para)	Toplam
Usta	7	11	14	25 para
Sayacı	6	9	6	15 para
Küreğeçi	12	8	2	10 para
Taşçı	24	45	35	80 para ⁴⁸
Cevherci	6	44	36	80 para ⁴⁹
Ocak kethüdası	8	16,5	23,5	40 para ⁵⁰
Kömür vezzanı	1		60	60 para ⁵¹
Taşlık memuru ⁵²	1	36	24	60 para
Zenberek bekçisi ⁵³	1	36	14	50 para
Sürücü	6	9	31	40 para ⁵⁴
Katırcı	14	45	5 ⁵⁵	50 para
Öküzcü	6	40	20	60 para ⁵⁶
Kenke ve sandık tamircisi ⁵⁷	1	11,5	3,5	15 para
Maden kâtibi ⁵⁸	1	48 (haftalık)	52 (haftalık)	100 para (haftalık)
Zenberek kâtibi	1	12 (haftalık)	8 (haftalık)	20 para

⁴⁸ Taşçı: Madende cevher çıkaran ameledir. Yaptıkları iş çok zor olup başka yapacak kişilerin de bulunmaması sebebiyle günde iki akçe daha verilmesi kararlaştırılmıştır. Bkz. KŞS, 104, 3.

⁴⁹ Cevherci: Bu çalışanlar da taşçı ile aynı işi yaptıkları için bunlara da günlük iki akçe daha verilmesi kararlaştırılmıştır. Bkz. KŞS, 104, 3.

⁵⁰ Ocak Kethüdası: Bunlar dağda yakılan kömür ocaklarını bekleyenlerdir. Bunlara eskiden bazı divanlardan hizmet aldılır ve bu şekilde geçimlerini sağladılar ancak artık bunun sonlandırılması ve kendilerine 40 para yevmiye verilmesi kararlaştırılmıştır. Bkz. KŞS, 104, 3.

⁵¹ Kömür vezzanı: Bunlar eskiden eminler tarafından ücretle istihdam edilir ve yevmiyesi de müteferrika masraflarından karşılanırken hizmeti gerekli görüldüğü için 60 para verilmesi kararlaştırılmıştır. Bkz. KŞS, 104, 4.

⁵² Taşlık memuru: Taşçıların başında bekleyip, cevheri kırdırıp kötüsünü ayırt ettirmekle sorumludur. Bkz. KŞS, 104,4.

⁵³ Zenberek bekçisi: Zenberek her zaman üzerlerinde bulunması ve sayacı ile küreğeçileri istihdam etmesi gereklidir. Bkz. KŞS, 104, 4.

⁵⁴ Sürücü: Kömürü divanlarından kömür getiren ve ücretini divanlardan hizmet ile alırken şimdi 40 para yevmiye alması kararlaştırılmıştır. Bkz. KŞS, 104, 4.

⁵⁵ Katırcı: Bu yevmiyeden başka her ay bir çift çarık ve günlük dört ekme verilirdiği ve bunlar katırlara bakmak ve cevher ile kömür taşımak hizmetlerinde buldukları için 5 para zammın yeteceği belirtilmiştir. Bkz. KŞS, 104, 4.

⁵⁶ Öküzcü: Katırcı ile aynı işi yapmalarına rağmen bunlara ekme ve çarık verilmediği için 60 para yevmiye verilmesi kararlaştırılmıştır. Bkz. KŞS, 104, 4.

⁵⁷ Kenke ve sandık tamircisi: katırlarla taşınan cevherin sandıklarının tamir eden görevlidir. Bkz. KŞS, 104, 4.

⁵⁸ Maden kâtibi: İşçilerin isimlerini yazan yoklamalarını alan ve maden eminleri tarafından divanlardan “tevzi” adı altında alınan akçenin muhasebesini tutan görevlidir. Bkz. KŞS, 104, 4.

				(haftalık)
Taşlık kâtibi	1	100 (haftalık)	100 (haftalık) ⁵⁹	200 para (haftalık)
Taşlık hocası ⁶⁰	1			15 kuruş (aylık)
Kömür ağası	1	12	25,5	37,5 kuruş (haftalık)
Zenberek neccarı ⁶¹	1	100 (haftalık)	100 (haftalık)	200 para (haftalık)
Kömür beher kalburu		9	11	20 para ⁶²
Toplam	99	592	570,5	1.117,5 para

Dahası yapılan bu zamlar da yeterli görülmemiş özellikle işi zor ve meşakkatli olan taşçı ve cevherciye ek zamlar da yapılmıştır. Görüldüğü gibi, meclis göreve başlar başlamaz madencilere iki katı zam yapmış dolayısıyla bu da meclis hazinesi için yüklüce bir masrafa sebep olmuştur.

Madenin cevherinden çıkan ve “top” olarak adlandırılan kısmın eritildikten sonra ikinci kez eritilmesi sonrasında oluşan saf bakırın elde edildiği yere, “kazıklı” adı verilmektedir. Burada çalışan madenciler de defterde, “kazıklı amelesi” olarak geçmektedir. Aşağıdaki tabloda kazıklı amelenin çalışanları, sayıları, aldıkları eski ve yeni ücretleri yer almaktadır.

Tablo 2: Kazıklı Amale Sayısı, Eski Yevmiyesi, Planlanan Zam Miktarı

Madende Çalışanlar	Çalışan Sayısı	Eski yevmiyesi (para)	Planlanan zam miktarı (para)	Toplam
Katırcı	3	40	10	50 para
Yazıcı	1	8	7	15 kuruş
Sürücü	1	7	33	40 para
Öküzücü	2	40	20	60 para
Ekmekçi ⁶³	1	7	13	20 para
Dağ ağası	1	37,5	7,5	45 kuruş

⁵⁹ Taşlık kâtibi: Hizmeti hafif olduğundan 100 para yeterli görülmüştür. Bkz. KŞS, 104, 5.

⁶⁰ Taşlık hocası: Her gün seherde taşlıkta bir süre Kur’an-ı Kerim okur. Bkz. KŞS, 104, 5.

⁶¹ Zenberek neccarı: Zenberek tamiri ve inşası işiyle uğraşır. Bkz. KŞS, 104, 5.

⁶² Kömür beher kalburu: Bir kalbur kömür 25 vukiyyeye karşılık gelip bir hayvana da 2,5 kalbur kömür yüklenebilir. Bir yük kömür 50-60 para demektir. Bu durumda hem halka hem de devlete haksızlık olmaması için kömürün her kalburunun 20 para olması kararlaştırılmıştır. Bkz. KŞS, 104, 5.

⁶³ Ekmekçi: Ekmekleri işçilere satıp geçimini temin etse de mahallin iskâna uygun olmaması ve satacak çok kişi olmaması dolayısıyla yine de günlük 20 para verilmesi kararlaştırılmıştır. Bkz. KŞS, 104, 7.

Usta	3			150 para
Sayacı	3			95 para
Kürekçi	6			60 para
Toplam	21	139,5	90,5	535 para

Yine bu tabloda da meclis, kazıklı amelesi için de zam öngörmüş ve bu durum, yine hazineye yüklüce bir masrafa sebep olmuştur.

Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nde maden hakkında “*maden-i hümayunun tertibât ve müzâkerât nizâmnâmesi*” başlığı altında bir nizamname çıkarılmıştır. Bu nizamnamenin maddeleri aşağıda şöyle sıralanmıştır⁶⁴.

1.Madende çalışanlara belirlenen ücret tarifesi meclisçe kabul edilmiştir. Bu yeni tarife oldukça masraflı olacaktır. Ancak, Allah'ın yardımı ile daha fazla maden çıkacak ve bu çıkan madenden ücretler ödenecektir.

2.Madenden kömür çıkarmak ve çıkan kömürü nakletmek gibi çeşitli hizmetleri yaptıkları için vergilerden muaf olan 28 divan ahali bulunmaktadır. Bu divanların nakletmekte oldukları kömürün fiyatı konusunda ilgili olarak divanlar eskiden 50 haneden meydana geldiği için ahalinin ocaklık olarak 50 kalbur kömür biriktirmeleri sorun olmuyordu. Ancak geçen zaman içinde bu divanların hane sayısı azalmış birkaç haneye düşmüştür. Ahalinin 50 kalbur kömürü elde etmeleri mümkün değildir. Bu sebeple ocaklık sisteminin kaldırılması ve her bir divanın durumuna göre kömür çıkarmasına karar verilmiştir. Ayrıca 28 divanın bazıları diğer divanlara uzak olması sebebiyle onlardan kürekçi olarak faydalanılması uygun görülmüştür.

3.Her zenbereğin masrafı 2.500 kuruştur. Bu zenbereklerin artırılması gerektiği zaman kazıklı tabir olunan mahalde bulunan zenbereklerin de tespiti gerekmektedir.

4. Kazıklı denilen yer, madenin cevherinden çıkan “top” olarak adlandırılan kısmın eritildikten sonra bir kez daha eritilmesi sonrasında oluşan saf bakırın elde edildiği yerdir. Eritme işlemini gerçekleştirmek için burada bulunan dağda zamanla ağaçların kesilmesi nedeniyle yakınlarda ağaç kalmamış ve daha uzak yerlerden kütük getirme zorunluluğu ortaya çıkmış ve bu da masrafları arttırmıştır. Bu sebeple ikinci eritme işlemi olan “*kal-i sani*” zenbereklerinin kazıklı denilen yerden kaldırılması ve Küre-i Nühas ile İnebolu arasında uygun bir yer bulunarak oraya konulmasına ve bu yolla masrafların azaltılmasına karar verilmiştir.

5. Fiyat defterinde sayısı belirtilen çalışanların sayıca yeterli olduğu ilerde çıkan madenin artması gibi bir durumda çalışan sayısının artırılabilceği kararlaştırılmıştır. Mesela bir ayda iki ocak yerin nühası ile bu çalışanların ücreti

⁶⁴ KŞS, 104, 7.

ödenmektedir. Üç ocak ve hatta Allah'ın yardımı ile dört ocak nühas çıkarılırsa amele sayısı arttırılabilir.

6. Maden imalini arttırmak için amele sayısını da arttırmak gerekmektedir. Bunların sadece Küre-i Nühas Kazası'ndan karşılanması mümkün olmadığından muhassıllığa bağlı on üç kazadan karşılanmak üzere 200 amelenin tertibi meclisçe uygun görülmüştür. Ancak aşağıdaki tabloda görüleceği üzere divanlara göre toplam 176 işçi tespit edilmiştir.

Bu 200 işçinin her ay nöbetleşe madende hizmet etmeleri öngörülmüştür. İşçiler ise bir ayda bazı kazaların iki divanından bir kişi, bazılarının bir divanından iki kişi ve bazılarının da her divanından bir kişi olacak şekilde belirlenmiştir. Aşağıdaki tabloda, Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazaların nüfusu ve kazalara düşen işçi sayısı yer almaktadır⁶⁵. Muhtar maaşlarına göre oluşturulan tablolardan divan sayısı 260 olarak tespit edilmişken aşağıdaki tabloda divan sayısı 238 olarak görünmektedir. Küre-i Nühas Muhassıllığı'na bağlı kazalarda toplam nüfus miktarı ise yaklaşık olarak 48.500'dür.

Tablo 3: Küre-i Nühas Muhassıllığı'na Bağlı Kazalar, Nüfusu ve İşçi Sayısı

Kaza	Divan Sayısı	Nüfus	İşçi Sayısı
Küre-i Nühas	32	4.000	16
Devrekâni	18	3.000	9
Azdavay	9	4.500	18
Çiğlene	15	1.000	8
Eflani	21	2.000	10
Zarı	20	2.750	10
Cide	17	5.000	17
Hoşalay	18	6.000	18
İnebolu	17	3.300	17
Ginolu	26	5.500	26
Ayandon	14	2.500	7
Akkaya	9	1.300	4
İstefan	10	3.100	10
Gökçe ağaç	12	4.550	6
Toplam	238	48.500	176

Yukarıda zikredilen 28 divandan olduğu düşünülen ve madenin kömür hizmetini yerine getirmek üzere görevlendirilen Kuru, Gedefi, Kazla, Deliktaş, Dereesküsü, Çal ve Tikniz divanlarının ahalisi ile ilgili olarak onların artık kömür taşımak istememeleri meclis toplantılarına yansımıştır. Konu ile ilgili

⁶⁵ KŞS, 104, 44, 60.

olarak mecliste yapılan görüşmelerde madene kömür gelmediği surette madenin çalışmasının mümkün olmadığı sonucundan hareketle bu divanların muhtarları ve işbilirleri hemen meclise çağırılmışlardır. Eskisi gibi görevlerini yapmaları konusunda meclis tarafından uyarılmışlardır⁶⁶. Yine arşivlere yansıyan belgeye göre, bu divanlardan dokuzu kömür hark ve nakline, bir kaçı kürekçi ve imeci olarak tabir edilen madenin çıkarılması için taş kazmasına memur edilmişlerdir. Bu divanlardan yedi divan ahalisinin kendilerinden ek hizmet bekleyen maden emini Serir Ali Efendi ile Küre-i Nühas Muhassıl Vekili Mehmed Bey'den şikâyetçi oldukları H. 5 Ramazan 1257/M. 21 Ekim 1841 tarihli belgeden anlaşılmaktadır⁶⁷. Ahalinin şikâyeti üzerine maden emininin ve muhassıl vekilinin görevden alınıp yerine Tahir Efendi'nin getirildiği yine H. 15 Şevvâl 1257/M. 30 Kasım 1841 tarihli belgede görülmektedir⁶⁸. Buradan hareketle Küre-i Nühas Muhassıl Vekili Mehmed Bey'in halkın şikâyeti ile görevden alındığı bilgisine ulaşılmaktadır.

Bu dönemde madenden çıkarılan nühasa Darbhane-i Amire tarafından da acilen ihtiyaç duyulması madenden daha çok bakır çıkarılmasını gerektirmiştir. Meclis tutanaklarından anlaşıldığına göre çıkarılan bakır miktarının artırılmasına çok dikkat edilmemiş önce birkaç yüzyıldır maden çıkan mağarayı su basmıştır. Meclis, mağaradaki suyun tasfiyesiyle cevher çıkarmanın çok masraflı olacağından olduğu gibi bırakıldığı ve hatta fidda (gümüş) olan yerlerde ise cevher aranmadığından yakınmaktadır. Durum mecliste müzakere edilerek gümüş bulunan yerlerin az masrafla kazılmasına teşebbüs edilmesi kararlaştırılmıştır⁶⁹. Konu hakkında yukarıda hastalığından dolayı meclisteki görevinden affını talep eden eski Küre emini Abdülbakizade Mehmed Bey'in elinde kalan ve Darphane-i Amire'ye gönderilmesi gereken madenin bir an önce merkeze gönderilmek üzere maden müdürü kendisine teslim edilmesini istediği tahririni meclise sunmuştur⁷⁰.

Görüldüğü gibi madenin işleyişi hakkında meclis sık sık toplanmış ve hatta bir nizamname dahi çıkarmıştır. Özellikle çalışanların ücretlerinin ödenmesi, Darphane-i Amire'nin ihtiyacının karşılanması ve daha çok gelir elde edilmesi için daha çok madenciye ihtiyaç duyulması gibi konular görüşülmüştür. Küre-i Nühas bölgedeki en önemli gelir kaynağıdır. 28 divan ahalisinin madenle ilgili yaptıkları bazı hizmetlerden dolayı vergilerden muaf oldukları anlaşılmaktadır. Ancak bölgede nüfusun azalması ve köylerin hane sayısının düşmesi

⁶⁶ KŞŞ 104, 11, 56/27.

⁶⁷ BOA, C.DRB. 23, 1114.

⁶⁸ BOA, TS.MA.e 1215, 75. Hatta şikâyetinde bulunan yedi divan ahalisinin nüfusunu ve hizmetlerini gösteren H. 4 Muharrem 1257/M. 26 Şubat 1841 tarihli bir defter parçası bulunmaktadır. Bkz. BOA, İ..MVL. 17, 266.

⁶⁹ KŞŞ, 104, 8, 56/17.

⁷⁰ KŞŞ, 104, 10, 56/22.

bu hizmetlerin eskisi gibi yapılamamasına ve ahalinin şikâyetine sebep olmuştur. Bu türden şikâyetler merkeze kadar ulaşmış ve muhassıl vekilinin görevden alınmasına sebep olmuştur.

Madenin kürek cezasına çarptırılan suçluların cezasını çekmek üzere gönderildikleri bir yer olması da önemlidir. Konu hakkında bir meclis kararında “*Küre-i Nühâs maden-i hümayunu taşığında öteden berü mücrimleri işgal eder olduklarından taşlık-ı mezkûr müheyya bir azîm kürek demek olmağla o misillü mücrimlerin haklarında tertib...*” şeklinde geçmektedir. Görüldüğü gibi madende çalışmak ile küreğe konmak arasında bir farkın olmadığı bu sebeple suçluların madende çalıştırılabileceği konusunda merkezden de izin verilmiştir. Ancak mecliste bu kişilere günlük ne kadar ekmeğe verileceği, verilen ekmeğin parasının nasıl karşılanacağı konusu gündeme gelmiştir. Suçlulara iki ekmeğe verilmesinin uygun olup olmadığı gibi konularda da merkezden izin alınması gerekli görülmüştür⁷¹.

Madende çalışmak isteyenlerin nadir olduğu, bir hayli güç bir iş olduğu sık sık belgelerde dile getirilmiştir. Hatta madende çalışma konusunda istekli olan tezkeresiz olarak Kastamonu’da yakalanan ve İstanbul’a gönderilmek istenen Moldova kazaklarından Ahmed madende çalışmak istediğini söyleyince madende çalışmaya hevesli birinin zor bulunduğundan bahisle meclis, Ahmed’in hapisten salıverilmesini ve madene taşı olarak yazılmasını uygun bulmuştur⁷².

4.Küre-i Nühâs Muhassıllık Meclisi’nin Mahkeme Gibi Çalıştığını Gösteren Kararları

Makalenin ana kaynağı olan Küre-i Nühâs Muhassıllık Meclisi’nin karar defteri Kastamonu Şer’iyye Sicilleri içinde kayıtlı bir defterdir. Küre-i Nühâs’a ait herhangi bir şer’iyye sicili elimizde mevcut değildir. Meclisin bir mahkeme gibi görev yaptığını gösteren aşağıdaki örnekler defterdeki vakaların tamamıdır. 3 Mayıs 1840 tarihli Ceza Kanunnamesi ile muhassıllık meclislerine yargılama yetkisi tanınmış olduğu bilinmektedir. Hatta yargılama yetkileri nedeniyle muhassıllık meclisleri nizamiye mahkemelerinin çekirdeği niteliğindedir⁷³. Konuyla ilgili olarak Rumeli muhassıllıklarını denetlemekle görevlendirilen Arif Hikmet Bey’in hazırlayıp Meclis-i Vala’ya sunduğu raporda, meclislerle ilgili olarak belirlediği en önemli sorunun meclislerde görüşülen konular olduğu anlaşılmaktadır. Ona göre, “hukuk-ı şer’iyyeye dair” işlerin tümünün meclislerde karara bağlanmasının hem meclislerin asıl işini engellediğini hem de mahkeme harçlarının azalmasına sebep olduğunu ifade etmiştir. Hatta meclisin

⁷¹ KŞS, 104, 41-42, 55

⁷² KŞS, 104, 45-46, 56/2-63.

⁷³ Kadir Acar, “Osmanlı’da Taşra Meclislerinin Mülki ve Hukuki Görevlerinin Ayrılması”, *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 2015, s. 4.

tereke ve vakıf işlemlerine baktığı da bilinmektedir⁷⁴. Buradan anlaşıldığına göre meclis, kadı mahkemesine yansıyabilecek her türlü konu ile ilgilenmiştir. Aşağıdaki örnekler de yüz kızartıcı suçlardan hırsızlığa kadar çeşitli suçların muhassıllık meclisine yansıdığı görülmektedir.

4.1.Fitne ve Fesada Sebep Olmak Suçu Hakkında

Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nin bir mahkeme gibi çalıştığı ve davacı, davalı ve şahitleri dinleyerek yargılama işlemini gerçekleştirdiği tartışmasına yukarıda da kısmen değinilmiş olsa da, aşağıdaki örnekler konunun daha net bir şekilde ortaya konulmasına yardımcı olacaktır. Örneğin, İnebolu sakinlerinden Gökmenoğlu Salih, Emirahmedoğlu İbrahim, Kadioğlu Memiş, Hacı Ali, Mehmed ve Kahveci Ahmed isimli kişilerin meclise sundukları arzuhale göre, eski İnebolu ayanı Mollahasanoğlu Mehmed Ağa'nın kendilerinden haksız yere talep ettiği 4.100 kuruşun reddini istemişlerdir. Meclis, konuyla ilgili olarak mevcut İnebolu Ayanı Hurşid Ağa'yı meclise çağırmıştır. Hurşid Ağa, ismi geçen kişilerin yalan iddiada bulduklarını söyleyerek, nasıl olduğu belirsiz bir şekilde onları eski ayan Mehmed Ağa ile işbirliği yaparak hapsedmiştir. Bu kişiler, hapsedilmek üzere Mehmed Ağa da yanlarında olarak Kastamonu'ya götürülürlerken, bahsi geçen ücreti ödemek şartı ile affedileceklerini düşündükleri için Mehmed Ağa'ya talep ettiği 4.100 kuruşu vermişlerdir. Hatta İnebolulu birkaç kişi meclise getirilmiş durum onlardan da soruşturulmuş ve konunun Hurşid Ağa'nın söylediği gibi olduğu belgeye göre doğrulanmıştır⁷⁵. Suçluların yakalanması, sorguya çekilmesi ve hatta cezalandırılmaları sırasında İnebolu Ayanı Hurşid Ağa'dan faydalanılmıştır. Eski İnebolu Ayanı Mehmed Ağa ile yeni ayan Hurşid Ağa'nın suçluları Kastamonu'ya birlikte götürmeleri, ayanların meclis işlerine de karıştıklarını göstermesi açısından ilgi çekicidir. Neticede bu iş için mecliste görev yapan zabtiye vekili başta olmak üzere süvari ve piyadeler bulunmaktadır. Bu görevlilerin suçluya nezaret etmesi gerekirken, meclisin ayanlardan istifade etmesi düşündürücüdür. Hatta suçlu olduklarına karar verilenlerin Kastamonu yolunda ayanlardan korktukları için istenilen ücreti ödemek zorunda kaldıkları da akla gelmektedir. Neticede İnebolu ahalisinden suçlu kabul edilen kişileri Kastamonu'ya teslim edecek olanlara, yine bu ahali tarafından suçlanan ayanların eşlik ediyor olması, arzu edilen hukuki bir durum olmasa bile, ayanların muhassıl meclisi üzerindeki etkilerinin açık bir göstergesi olarak okunabilir.

Başka bir örnekte, bir meclis üyesi olan İstefan Kazası sakinlerinden olup Ayandon Meclisi Zabtiye Vekili Osman ile ilgilidir. Osman'ın taraftarlarından

⁷⁴ Efe, *a.g.t.*, s. 99, 127.

⁷⁵ *KŞS*, 104, 8, 56/20-11.

Hüseyin ve Kahveci Mehmed kendi ödeyecekleri vergiyi kaza ahalisine yıkmak istemiş ve hatta ahaliyi kıskırtarak olayların çıkmasına neden olmuşlardır. Bir meclis üyesinin böyle bir olaya sebep olması meclisi çıkarları doğrultusunda kullanmak istemelerinden kaynaklanıyor olabilir. Ancak, konu hem Ayandon Meclisi'ne hem de Küre-i Nühas Meclisi'ne yansımış ve Zabtiye Vekili Osman cezalandırılmıştır⁷⁶.

Yine başka bir olayda, Hoşalay Meclisi muhassılı ve reisinin Küre-i Nühas Meclisi'ne gönderdiği takriri istinaden toplanan mecliste, Hoşalay'da bir takım sorunlara sebep olan Timneli Çıracıoğlu Hasan, Deli Mehmed, İbrahim, Uğla Muhtarı İbrahim ve Fide Bilal isimli “bozguncuların” yakalanmaları ve Küre-i Nühas'a getirilmeleri görüşülmüştür⁷⁷. Hatta bunlardan oldukları düşünülen Karabey ve Kırhasan'ın da bir buçuk yıl Küre-i Nühas taşlığında çalıştırılmalarına karar verilmiştir⁷⁸.

Ayrıca, Küre-i Nühas Kazası'nın Kozluk Divanı sakinlerinden Mühüroğlu Mehmed isimli bir şahıs aynı köyden Çontakoğlu Mustafa isimli bir çocuğu darp ederek yüzünü yaralamıştır. Bu konuda Mehmed, çocuğun akrabaları tarafından Küre-i Nühas Meclisi'ne şikâyet edilmiştir. Böylece konuyu görüşmek üzere toplanan meclisin tutanağına göre, Mustafa'ya meclise getirilmek için süvari gönderilmişse de asker olan abisi Hüseyin kardeşi yerine meclise kendisi gelerek kardeşini kayırmak istemiştir. Konu ile ilgili olarak kendisinin soruşturulmasını isteyince meclis bunu kabul etmemiştir. Bunun üzerine Hüseyin, kardeşi Mehmed'i kaçırılmıştır. Olay açığa çıkınca Hüseyin'e 60 değnek vurulması ve Mehmed'in de bulunarak meclise getirilmesi uygun görülmüştür⁷⁹.

Yine Ginolu Kazası sakinlerinden Kalaycıoğlu Mehmed, sınır kavgası nedeniyle kardeşi Salih'i başından yaralamış sonra da hapse atılmıştır. Salih'in ölmesi ve Mehmed'in de hapisten kaçması sonrasında durum ilamla Küre-i Nühas Meclisi'ne bildirilmiş ve meclis tarafından olay soruşturulduktan sonra Mehmed, Hoşalay Kazası Zarbana Divanı'nda bulunmuştur. Ardından Küre-i Nühas'a getirilerek hapsedilmiştir⁸⁰.

Görüldüğü gibi meclis fitne ve fesat olayları, adam yaralamak ve eşkıyalık gibi olaylarla da ilgilenmek zorunda kalmıştır. Küçük meclislerde çoğunlukla soruşturmalar yapıldıktan sonra gerekli görülenler büyük meclise, yani Küre-i Nühas Meclisi'ne gönderilmiştir. Meclis, bu tür olayları önlemek için zaman zaman çeşitli tedbirler almak zorunda da kalmıştır. Örneğin, meclis,

⁷⁶ KŞS, 104, 15, 22; 56/7.

⁷⁷ KŞS, 104, 37, 46.

⁷⁸ KŞS, 104, 38, 56/18-50.

⁷⁹ KŞS, 104, 17-18, 56/14-27.

⁸⁰ KŞS, 104, 23-24, 29.

Devrekâni taraflarında ortaya çıkan eşkıyanın yakalanması için zabitlerinden İbrahim Ağa'yı bölgeye göndermiştir⁸¹.

4.2.Yüz Kızartıcı Suçlar Hakkında

Meclise yansıyan yüz kızartıcı suçlarla ilgili olarak, bir kız kaçırma olayı yaşanmıştır. Azdavay Kazası Akçay Divanı sakinlerinden Karaibrahimoğlu, oğulları Salih ve Mehmed ile birlikte aynı köyden Delibeyoğlu Zeynelabidin'in kızını kaçırmışlardır. Zeynelabidin ve kardeşi Yakub bunları takip edip önlerine çıkınca, Salih elindeki tüfeği üzerlerine doğrultarak Yakub'u darp etmiştir. Zeynelabidin ve Yakub başlarına gelenleri kazanın zabtiye vekili Osman Ağa'ya anlatmışlardır. Osman Ağa, bir onbaşıyla birkaç askeri suçluları takip etmek üzere göndermiş ve yakalanan Hüseyin, Salih ve Mehmed teslim olmak yerine onbaşının kolunu taşla yaralamışlardır. Durum, tekrar Osman Ağa'ya bildirilmiş bu defa Osman Ağa bizzat kendisi suçluların üzerine gitmiş ve Hüseyin firar ederken, oğulları Salih ve Mehmed ele geçirilmiştir. Bunlar Azdavay Meclisi'nde sorgulanmışlar ve sonrasında Küre-i Nühas Meclisi'ne gönderilmişlerdir. Böylece olay, Küre-i Nühas Meclisi'ne yansımış ve burada konuyla ilgili olarak suçlular, tekrar sorguya çekilmişlerdir. Mehmed mecliste "*olayda vardım, ancak tüfek atmak ve darp etmek hadiselerinde bulunmadım; eğer kaçırma olayında bulunmazsam babam hakkını helal etmeyeceğini söyledi*" şeklinde ifade vermiştir. Salih ise tüfek kullanmış, onbaşının kolunu taş ile Yakub'un başını da ağaç ile yaralamıştır. Salih ve Mehmed'e 75 değnek cezası verilmiştir. Ancak hem Salih hem de Mehmed cezaya razı gelmeyerek zaptiyeye karşı çıkmışlardır. Bunun üzerine cezaları katlanarak Mehmed'in 60 gün; Salih'in ise iki yıl kürek olarak maden taşlığında istihdamına karar verilmiştir⁸².

Yüz kızartıcı suçlarla ilgili olarak Küre-i Nühas Meclisi'ne yansıyan bir başka olay da yine Azdavay Kazası'nda yaşanmıştır. Konuyla ilgili olarak Kezban adında bir kadına evinde tecavüze yeltenen İbrahim önce Azdavay Meclisi'nde ifade vermiş, buradan da ilamla Küre-i Nühas Meclisi'ne gönderilmiştir. Mecliste tutulan kayda göre, burada da ifadesi alınmış ve maden taşlığında çalıştırılmak üzere madene gönderilmiştir⁸³. İbrahim madenden firar edince mecliste konuyla ilgili yapılan oturumda, İbrahim'in hemen bulunması ve firarına sebep olan ya da dikkatsiz davranan maden memurunun beş gün hapis cezasına çarptırılmasına karar verilmiştir⁸⁴.

⁸¹ KŞS, 104, 43, 59.

⁸² KŞS, 104, 44-45, 56/22-61.

⁸³ KŞS, 104, 17, 56/10-25.

⁸⁴ KŞS, 104, 29, 56/25-35.

4.3.Hırsızlık Suçu Hakkında

Meclisin gündemine gelen hırsızlık vakası Zarı Kazası'nda yaşanmıştır. Dere Divanı sakinlerinden Kapancıoğlu Ali ile iki oğlu; İlgazi Divanı sakinlerinden İsabeyoğlu Süleyman, Mustafa ve Musabeyoğlu İsmail'in ambarlarından zahire çalmışlardır. Bunlar, Zarı Kazası'nın bağlı olduğu Eflani Meclisi'nde sorgulanmışlar ve zahireyi çaldıklarını itiraf etmişlerdir. Yine de Eflani Meclisi'nin ilamı ile bunlar daha sonra Küre-i Nühas Meclisi'ne gönderilmişlerdir. Burada da yapılan sorgu neticesinde tutulan kayda göre, Ali'nin hapsine oğullarının ise madende çalıştırılmasına karar verilmiştir⁸⁵.

Meclisin bir başka hırsızlık olayı ile ilgili tuttuğu kayıta, İnebolu Kazası Germi Divanı'ndan Köleoğlu Mehmed yine köylüsü Tüfekçioğlu Mustafa'nın katırını çalmış ve satmak üzere köyden götürürken katırın sahibi Mustafa bunu fark ederek durumu hemen İnebolu Zabtiye Vekili Mülazım Arif Ağa'ya haber vermiştir. Arif Ağa ise, Mehmed'i yakalayarak Küre-i Nühas Meclisi'ne göndermiştir. Mecliste konu ile ilgili toplanan oturumda Mehmed suçunu itiraf etmiştir. Sonra da hakkında üç yıl kürek cezası verilmiştir⁸⁶.

Başka bir hırsızlık hadisesinde, Azdavay Kazası Akçaçam Köyü'nden Fırincioğlu Hasan köylüsü Kadioğlu Ahmed'in ambarından zahiresini ve Karacalar köyünden Berberoğlu Ahmed'in ise bargirini çalmıştır. Bargiri de Kastamonu sakinlerinden Tüysüzoğlu Mehmed'e 90 kuruş karşılığında satmıştır. Olayla ilgili Küre-i Nühas Meclisi'nde tutulan kayıttan, olaydan haberdar olan Azdavay Zabiti Çavuş Osman Ağa'nın Hasan'ı önce Azdavay Meclisi'ne getirttiği ve burada bargirin parasının kendisinden tazmin edildiği anlaşılmaktadır. Sonra da Küre-i Nühas Meclisi'ne gönderilen Hasan'a suçunu itiraf etmesi üzerine üç yıl kürek cezası verilmiştir⁸⁷.

4.4.Rüşvet ve Görevi Kötüye Kullanmak Suçu Hakkında

Cide Kazası'nda meydana gelen olaylara sebep olduğu için iki buçuk yıl Küre-i Nühas'ta hapis cezası ile cezalandırılan Eski Naip Ahmed, hapisanede kalırken Tomruk Memuru Hüseyin Ağa'nın kendisinden zorla 50 kuruş rüşvet aldığını Küre-i Nühas zabtiye memuruna söylemiştir. Böylece bir rüşvet vakası meclise yansmıştır. Zabtiye memurunun olayı meclise haber vermesi neticesinde tutulan kayıta göre, hem Ahmed hem de Hüseyin Ağa meclise getirilerek sorgulanmışlardır. Meclis tarafından Ahmed'e ne kadar ve nasıl rüşvet verdiği sorulunca, Kastamonulu Sancaktar ile 20 kuruş, Cideli Hüseyin Efendi ile 20 kuruş ve kendi eliyle de 7 kuruş olmak üzere toplam 47 kuruş rüşvet verdiğini söylemiştir. Yine kayda göre bu defa da Sancaktar ve Cideli Hüseyin Efendi

⁸⁵ KŞS, 104, 16, 56/9-24.

⁸⁶ KŞS, 104, 43, 57.

⁸⁷ KŞS, 104, 45, 62.

meclise getirilmişler ve onlar böyle bir olaydan haberdar olmadıklarını ifade edince, Ahmed iddiasını kanıtlayamamış ve memura iftira attığı gerekçesiyle cezasına üç yıl daha eklenmiştir⁸⁸.

Rüşvetle ilgili olarak meclis tutanaklarına yansıyan başka bir olay da madende sürücü olarak çalışan Piyade Bursalı Hacı Mehmed ile ilgilidir. Kendisi hakkında madenin taşlığında çalıştırılan suçlulardan zorla rüşvet aldığı konusunda meclise çeşitli şikâyetler gelmiştir. Kayda göre, rüşvet veren suçlular meclise çağrılarak ifadeleri alınmıştır. Piyade Hacı Mehmed de rüşvet aldığını kabul edince, üç yıl kürek cezasına mahkûm edilmiştir⁸⁹.

Küre-i Nühas Meclisi tutanaklarına göre, görevini kötüye kullananlar arasında İnebolu Nahiyesi Telye Divanı'nın muhtar-ı evveli ve sanisi de yer almaktadır. Bunların nüfus ve emlak tahriri sırasında birer oğullarını nüfus ceridesine yazdırmayıp sakladıkları, aradan geçen 18 gün sonrasında ortaya çıkmıştır. Meclisin konu ile ilgili yaptığı toplantısında iki muhtarın da 45 gün boyunca maden taşlığında çalıştırılmalarına karar verilmiştir⁹⁰.

4.5.Keşif Görevi Hakkında

Meclisin mahkemenin birçok görevini devraldığı ile ilgili başka bir örnek de, Küre-i Nühas Valay Divanı'nda bulunan köprünün tamiri ile ilgilidir. Ahali, köprünün tamiri için merkeze arzuhal göndermiştir. Durumun istişaresi için de merkezden meclise gönderilen emirde; köprünün gerçekten tamire ihtiyacının olup olmadığı ve masraflarının tespiti hakkında meclisin bir keşif çalışması yapmasını istemiştir. Köprünün, bir meclis ilamı ile keşfedilmesi sonrasında vakfi olmadığı, tamire ihtiyacı olduğu ve kaza ahali için gerekli olduğu tespit edilmiştir. Keşif sonrasında köprünün tamiri için 4.000 kuruşluk masraf çıkarılmış ve durum merkeze bildirilmiştir⁹¹. Hatta konu ile ilgili olarak merkeze gönderilen H. 3 Cemâziye'l-evvel 1256/M. 3 Temmuz 1840 tarihli mazbatada Azdavay Naibi Abdullah, Küre-i Nühas Muhassıl Vekili Hasan Bey, Küre-i Nühas Zabtiye Vekili Osman Bey ile meclis azaları İsmail Bey ile es-Seyyid Mehmed Emin Bey'in isimleri yer almaktadır⁹².

5.Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nin Kaldırılması

Başlangıçta her kaza ve sancak için muhassıllıklar oluşturulmak istenirken gerçekte bu düşünce birkaç kazanın birleştirilip bir muhassıllığa bağlanması şeklinde uygulanmıştır. Ancak bu malî yapılanma uzun sürmemiş aynı yıl hem sancak dâhilinde oluşturulan birden fazla muhassıllık birleştirilmiş,

⁸⁸ KŞS, 104, 42, 56.

⁸⁹ KŞS, 104, 39, 56/18-51.

⁹⁰ KŞS, 104, 32, 56/27-43.

⁹¹ KŞS, 104, 43, 56/21-58.

⁹² BOA, C..NF..39, 1933.

hem de daha önce de ifade edildiği gibi, coğrafi açıdan birbirine yakın görünen muhassıllıklar birleştirilerek “cay-ı muhassıllıklar” oluşturulmuştur. Buna göre 11 Temmuz 1841 tarihinde Anadolu ve Rumeli’de yeniden bir düzenlemeye gidilmiş ve muhassıllıkların sayısı iyice azaltılarak 51’e kadar düşürülmüştür⁹³. İşte bu süreç içerisinde, daha 1841’e gelmeden Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi lağvedilerek “Küre-i Nühas Meclisi” şeklinde muhassıllık adı kaldırılarak Kastamonu Muhassıllığı’na bağlanmıştır. H. 28 Receb 1256/M. 25 Eylül 1840 tarihli belgeden Küre-i Nühas Meclisi’nin lağvedilerek Ayandon, İstefan ve Akkaya kazalarının Sinop Muhassıllığı’na; diğer kazaların ise Kastamonu Muhassıllığı’na bağlandığı anlaşılmaktadır. Belge, Kastamonu Muhassıllığı’na bağlı olarak Küre-i Nühas Muhassıllığı’nda istihdam edilmek üzere 41 süvari ve 76 piyade olmak üzere toplam 117 askerin defterinin merkeze gönderilmesi ve yoklamalarının yapılması ile ilgilidir⁹⁴. Çalışmanın başında meclis, asker sayısını 61 süvari ve 97 piyade olarak belirlemişti. Öyle anlaşılıyor ki Ayandon, İstefan ve Akkaya’nın Sinop Muhassıllığı’na bağlanması ile birlikte asker sayısında belirgin bir düşüş yaşanmıştır. Sinop Muhassıllığı’na bağlanan Ayandon Kazası’nın 1840/1841 yılının divanlara göre şahıslardan alınan vergilerini gösteren H. 27 Rebî’l-evvel 1258/M. 8 Mayıs 1842 tarihli bir defter parçası bulunmaktadır⁹⁵.

Küre-i Nühas’a bir muhassıllık meclisi açılmasına 15 Mart 1840 tarihli fermanla karar verilmiş ve meclis, bu karardan hemen dört gün sonra 19 Mart 1840 tarihinde Küre’nin en büyük camisinde toplanmıştı. Lağvedildiğini öğrendiğimiz belgenin tarihi ise 25 Eylül 1840’dır. Böylece Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi’nin yaklaşık altı ay kadar çalışabildiği anlaşılmaktadır. Değerlendirilen defter, bu altı aylık süreçte meclisin aldığı kararların yazıldığı bir defterdir.

Başlangıçta Kastamonu sancağında muhassıllık meclisleri kurulurken, biri sancağın merkezinde diğeri de Küre-i Nühas’ta olmak üzere iki muhassıllık meclisinin kurulduğu anlaşılmaktadır. Nihayetinde H. 29 Ramazan 1256/M. 24 Kasım 1840 tarihli bir deftere göre, Küre-i Nühas ve Kastamonu muhassıllıkları birleştirilerek Kastamonu Muhassıllığı büyük meclis olmak üzere 13 küçük meclisten meydana geldiği ifade edilmiştir. Söz konusu defter, Kastamonu Muhassıllığı’na bağlı meclisleri ve bu meclisler için tertip edilen asker sayısını ve maaşları içermektedir⁹⁶. Bu deftere göre, aşağıdaki tabloda Kastamonu Muhassıllığı’na bağlı meclisler ve bu meclisler için görevlendirilen süvari ve piyade sayısı ile maaşları yer almaktadır.

⁹³ Efe, *a.g.t.*, s. 13-14.

⁹⁴ BOA, C..DH..246, 12255).

⁹⁵ Bkz. BOA, ML. VRD. d... 490.

⁹⁶ BOA, C..ZB..56, 2788.

Tablo 4: Kastamonu Muhassıllığı'na Bağlı Meclisler ve Bu Meclisler İçin Görevlendirilen Süvari ve Piyade Sayısı İle Maaşları

Kastamonu Muhassıllığı'na Bağlı Meclisler	Piyade/Süvari	Sayısı	Maaşı (kuruş)
Kastamonu Meclis-i Kebiri	Süvari	Yüzbaşı-yı evvel	130
		Yüzbaşı-yı sâni	130
		Başçavuşı-ı evvel	110
		1.Çavuş	100
		2.Çavuş	100
		43	Süvari43xMaaş 80=3.440
	Piyade	1.Onbaşı	60
		2.Onbaşı	60
		3.Onbaşı	60
		4.Onbaşı	60
36		Piyade36xMaaş 50=1.800	
Meclis-i Taşköprü	Süvari	Mülazım-ı evvel	120
		1.Onbaşı	50
		2.Onbaşı	50
	Piyade	16	Piyade16xMaaş30=480
Meclis-i Göl	Süvari	Mülazım-ı sâni	120
		3.Onbaşı	50
		4.Onbaşı	50
	Piyade	15	Piyade15xMaaş30=450
Meclis-i Mergüze	Süvari	3.Çavuş	100
		5.Onbaşı	50
	Piyade	10	Piyade10xMaaş30=300
Meclis-i Araç	Süvari	4.Çavuş	100
	Piyade	5.Onbaşı	40
		9	Piyade9xMaaş30=270
Meclis-i Devrekâni	Süvari	5.Çavuş	100
	Piyade	11	Piyade11xMaaş40=440
Meclis-i Küre-i Nühas	Süvari	Mülazım-ı sâlis	120
		6.Onbaşı	90
		13	Süvari13xMaaş80=1.040
	Piyade	6.Onbaşı	50
		7.Onbaşı	Boş
12	Piyade12xMaaş45=540		

Meclis-i Eflani	Süvari	6.Çavuş	100
	Piyade	8.Onbaşı	40
		9	Piyade9xMaaş30=270
Meclis-i Azdavay	Süvari	7.Çavuş	100
		1	80
	Piyade	9	Piyade9xMaaş30=270
Meclis-i Hoşalay	Süvari	7.Onbaşı	90
	Piyade	9	Piyade9xMaaş30=270
Meclis-i Cide	Süvari	8.Çavuş	100
	Piyade	9	Piyade9xMaaş30=270
Meclis-i İnebolu	Süvari	Mülazım-1 râbi	120
	Piyade	9	Piyade9xMaaş45=405
Meclis-i Ginolu	Süvari	Başçavuş-1 sânî	110
	Piyade	10	Piyade10xMaaş30=300
Meclis-i Gökçeğaç	Süvari	8.Onbaşı	90
	Süvari	4	Süvari4xMaaş40=160
Toplam		257	11.615

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, Kastamonu Muhassıllığı'na bağlı olarak Taşköprü, Göl, Mergüze, Araç, Devrekani, Küre-i Nühas, Eflani, Azdavay, Hoşalay, Cide, İnebolu, Ginolu ve Gökçeğaç muhassıllık meclisleri açılmıştır. Bu meclislerde toplam 257 piyade ve süvari görevlendirilmiştir. Bunlara ise toplam 11.615 kuruş maaş ödenmesi kararlaştırılmıştır. Burada dikkati çeken husulardan biri de Kastamonu Meclisi'nden sonra en fazla askerin görevlendirildiği meclisin Küre-i Nühas Meclisi olmasıdır.

H. 29 Zilhicce 1256/M. 21 Şubat 1841 tarihli Maliye Nezareti masraf defterinde ise kaldırılan Küre-i Nühas Muhassıllığı'nın nüfus ve emlak tahririne görevlendirilen kâtip ve memurların isimleri ile maaşları yer almaktadır. Defterde, “*tanzimât-ı hayriyye usûl-i mehâsin şümülû iktizasınca Küre-i Nühâs Muhassıllığı dâhilinde bulunan kazâların emlâk ve nüfuslarının emr-i tahrîrine memur olan kimesneler ile ketebenin memuriyetleri tarihinden hutâma-yı tahrîre kadar meclisçe tertîb olunan maaşları defteri*” “*işbu defter lağv olunan Küre-i Nühâs Muhassıllığı'nın nüfus ve emlâk tahrîrine ta'yîn kılınmış olan ketebe ve memûrân-ı sâirenin müddet-i istihdâmlarına ...*” şeklinde geçmektedir⁹⁷. Aşağıdaki tabloda, deftere göre kazalara görevlendirilen kâtip ve memurların isimleri ile maaşları yer almaktadır.

⁹⁷ BOA., ML. MSF. d., 1875.

Tablo 5: Küre-i Nühas Muhassıllığı'na Bağlı Kazaların Emlak ve Nüfus Tahririne Görevlendirilen Kâtip ve Memurların İsimleri ve Maaşları

Kazalar	Memurlar	Aylık Ücretleri (Kuruş)	Toplam Ücretleri (Kuruş)
Küre Kazası	Efendizâde Mehmed Ağa	500	2.000
	Katib İsmail Efendi	450	1.800
Küre Kazası	Hacı Said Ağa	500	2.000
	Kürelî Katib Ali Efendi	450	1.800
Küre Kazası	Kürelî Musazade Ahmed Ağa	500	2.000
	Kürelî Katib Hüseyin Efendi	450	1.800
İnebolu Kazası	Molla Hasanazade Ömer Ağa	500	2.000
	Sünbülü Katib Mehmed Efendi	500	2.000
Ginolu Kazası	İbrahim Kethüdazade Mehmed Ağa	450	1.800
	Ginoluzade Katib Ömer Efendi	450	1.800
Ginolu Kazası	Güllülüzade Receb Ağa	450	1.800
	Musa Reiszade Katib Mehmed Efendi	450	1.800
Ayandon Kazası	Veli Hacızade Hasan Ağa	550	1.500
	Katib Mustafa Efendi	450	1.050
İstefân Kazası	Kızıl Mehmedzade Ahmed Ağa	450	1.800
	Kastamonulu Katib Hasan Efendi	450	1.800
Akkaya Kazası	Çolakzade Ahmed Ağa		1.500
	Katib Halil Efendi	400	1.200
Gökçeabağ Kazası	Cambazzade Osman Ağa	500	1.500
	Katib Halil Efendi	500	1.500
Devrekâni Kazası	Dervişzade Ahmed Ağa	500	2.000
	Katib Mustafa Efendi	450	1.400
Azdavay Kazası	Tahtacızade Abdurrahman Ağa	500	2.000
	Katib İsmail Efendi	450	1.800
Azdavay Kazası	Katibzade İbrahim Ağa	450	1.800
	Katib Gececizade İbrahim Efendi	450	1.800
Zarı Kazası	Küçük Şabanzade Mahmud Ağa	500	2.000
	Katib Yahya Sancakdarzade Yahya Efendi	450	1.800
Çiğlene Kazası	Köseade Mehmed Ağa	500	2.000
	Katib Güllülüzade Süleyman Efendi	450	1.800
Eflani kazası	Raltabanzade Mehmed Ağa	500	2.000
	Katib Osman Efendi	450	1.800
Cide Kazası	Akif Efendi	600	2.100
	Katib Giccecizade Mustafa Efendi		1.150
Cide Kazası	Eyüb Ağazade Mehmed Ağa	400	1.200

	Hatibzade Katib Hasan Efendi	400	900
Hoşalay Kazası	Altıkulaçzade Hüseyin Bey	600	1.800
	Küreli Ahmed Efendi	400	1.200
Hoşalay Kazası	Çınarzade Hüseyin Ağa	400	1.200
	Malatyalı Katib Ali Efendi	400	1.200
Toplam			67.800

Sonuç

Osmanlı Devleti'nin taşra teşkilatında önemli bir yere sahip olan tımar sisteminin bozulmasıyla birlikte başlayan süreçte; devletin nakit paraya ihtiyacının artması iltizam ve malikâne sisteminin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Böylece vergiler, mültezim ve mütesellim gibi yerel idarecilerin elinde kalmış ve devletin vergilerden aldığı pay her geçen yıl biraz daha azalmıştır. Bu durum, vergi toplama işinde aracılardan, yani yerel idarecilerin ortadan kaldırılmasını zorunlu hale getirmiştir. Tanzimat Fermanı ile iltizam sistemi kaldırılınca, yerine “muhasıllık meclisleri” açılarak vergi toplama işi merkez adına muhasıllara verilmiştir. Bu meclisler, aynı zamanda yerel yönetimlerin ilk örnekleri olarak da görülmektedir.

Kastamonu Sancağı'nda da biri merkez kazada, diğeri de Küre-i Nühas Kazası'nda olmak üzere iki muhasıllık meclisi açılmıştır. Küre-i Nühas Muhasıllık Meclisi'nin 19 Mart 1840 tarihinde Küre'nin en büyük camisinde toplandığı ve açıldığı ifade edilmiştir. Başlangıçta her kaza ve sancakta kurulması kararlaştırılan meclislerin sınırlı bir alanda çalışması hedeflenmiştir. Ancak durum bu şekilde gelişmemiş ve birkaç kaza birleştirilerek meclisler açılmıştır. Bu bağlamda, Küre-i Nühas Meclisi'ne bağlı olmak üzere ayrı dört meclis daha kurulmuştur. Ancak “meclis-i kebir” olarak ifade edilen büyük meclisin iş yoğunluğunun fazla olması, bağlı kazaların birbirinden uzak olması ve bazı kazalarda da tahsilatların fazla olması gibi çeşitli nedenler yeni meclislerin açılmasını zorunlu hale getirmiştir. O halde dar alanda çalışması beklenen meclislerin yetki alanlarının genişlemiş olması işlerin aksamasını da beraberinde getirmiştir. Bu süreçte, meclislerin yardım aldığı kişiler yine ayanlar olmuştur. Bazen onlara muhasıllık vekilliği verilerek, bazen de doğrudan meclise sokularak yine ayanlardan yararlanılmıştır. Meclise üye seçimi konusunda, özellikle meclisin bulunduğu yerden yerel bir idarecinin ya da tanınmış birinin seçilmemesi konusunda gösterilen özene, birtakım olayların çıkması neticesinde çok da uyulmamış ve olayların büyümemesi adına yine tanınmış ailelerin meclise girmesine müsaade edilmiştir. Bu durumda, meclisin istenilen düzeyde başarı sağlayamadığı söylenebilir. Bazı meclis üyelerinin, meclisi kendi çıkarları doğrultusunda kullandıkları görülmüştür. Öte taraftan çok sayıda dürüst ve namuslu meclis üyeleri de bulunmaktadır. Bölgenin en önemli dezavantajlarından birisi de, nitelikli ya da okumuş insan gücünün bulunmaması

olmuştur. Bu bağlamda Küre-i Nühas Meclisi ve buraya bağlı meclislere atanacak kişiler çok zor tespit edilmiş ve meclis, çoğu eşraftan olmak üzere çevre kazalardan memurları tayin etmiştir. Aslında meclise girmek için okuryazar, dürüst ve namuslu olmanın yeterli nitelikler olduğu görülmektedir.

Meclisin en önemli görevi, vergileri tespit edip bunları devlet adına toplamaktır. Özellikle de kayıt dışı geliri tespit edip, kontrol altına almak, meclisin öncelikli yükümlülükleri arasındadır. Ayrıca, emlak ve nüfus tahriri yapmak, mukataaları ve vakıfları kontrol etmek de meclisin görevleri arasındadır. Meclis, bölgenin malî işlerinden sorumludur. Bu bağlamda, toplanan gelirlerden bölge için gerekli harcamalar düşüldükten sonra arda kalan miktarın merkeze gönderilmesi öngörülmüştür. Ancak, durum beklendiği gibi olmamış ve gelir az, gider ise çok olunca meclis harcamaları bölgenin ihtiyacını dahi karşılayamaz hale gelmiştir. Örneğin maden işçilerinin maaşı, muhtar maaşları, nüfus ve emlak tahririnde görevlendirilen memur ve kâtiplerin maaşları gibi tutulan çeşitli kayıtlar daha çok gider kalemleri ile ilgilidir. Yine, meclis maden çalışanlarının ücretlerini iki kat arttırsa da, bunu karşılayacak bir gelir ortaya koyamamıştır. Madenden daha çok bakır çıkarılacak olursa, işçi ücretlerinin de ödenmesinde sorun yaşanmayacağı öngörülmüştür. Diğer taraftan meclisin kendi masrafları ve üyelerinin maaşları gider kalemleri arasında ciddi bir yük oluşturmuştur. Bu zam tekliflerinin uygulandığına dair herhangi bir veri ile karşılaşılmamıştır. Sadece teklif düzeyinde kaldığı düşünülmektedir. Dolayısıyla meclisler, gelir elde edilmesi açısından devletin beklentisini ne yazık ki karşılayamamıştır.

Ayrıca özellikle malî konulardaki suçlarda muhassıllık meclislerine tanınan yargılama hakkının Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'nde de uygulandığı görülmektedir. Yüz kızartıcı suçlardan, hırsızlık ve rüşvete kadar suçu kesinleşen suçlulara genellikle kürek cezası olmak üzere çeşitli cezalar verilmiştir. Küçük meclislerde görülen davalar büyük meclis olan Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi'ne gönderilmiştir. Büyük meclisin bir köprünün tamiri konusunda keşif yaparak, merkezi idareyi konu hakkında bilgilendirmesi onun aynı zamanda bir kadı mahkemesi gibi çalıştığına da göstergesidir.

Çalışma, Küre-i Nühas Muhassıllık Meclisi örneğinde, yerel yönetim uygulamalarının ilk örnekleri olarak kabul edilen muhassıllık meclislerinin işleyişi hakkında genel bir fikir vermesi açısından oldukça önemli birer kaynak niteliğindedir.

KAYNAKLAR

1. Arşiv Kaynakları

Kastamonu Şer'iyye Sicili, Defter No: 104. (KŞS, 104).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Cevdet Darbhane 23, 1114. (BOA, C.DRB. 23, 1114).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Cevdet Dahiliye 39, 1933. (BOA, C..NF..39, 1933).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Cevdet Dahiliye, 246, 12255. (BOA, C..DH..246, 12255).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Cevdet Zabtiye 56, 2788. (BOA, C..ZB..56, 2788).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, İrade Meclis-i Vala 17, 266. (BOA, İ..MVL. 17, 266).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı 1215, 75. (BOA, TS.MA.e 1215, 75).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Maliye Nezareti Masraf Defterleri 1875. (BOA., ML. MSF. d..., 1875).

Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi, Maliye Nezareti Varidât Defterleri 490. (BOA, ML. VRD.d... 490)

2. Kitap ve Makaleler

ACAR, Kadir, "Osmanlı'da Taşra meclislerinin Mülkî ve Hukuki Görevlerinin Ayrılması", *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (1), 2015, ss. 1-15.

BOZOKLU, Gamze, 104 *Numaralı Kastamonu Şer'iyye Sicilinin (H. 1256/M. 1840) Transkripsiyon ve Değerlendirmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi SBE, Kastamonu 2021.

ÇADIRCI, Musa, "Tanzimat Döneminde Türkiye'de Yönetim (1839-1856)", *Belleten*, 52/203, 1988, ss. 601-626.

ÇADIRCI, Musa, "Türkiye'de Kaza Yönetimi", *Belleten*, LIII/17, 1989, ss. 237-257.

ÇADIRCI, Musa, *Tanzimat Döneminde Türkiye'de Yönetim*, TTK, Ankara 1988.

EFE, Ayla, "Osmanlı Devleti'nde Mali Sistem Arayışının Getirdiği Yerel Yönetim Uygulamaları: Muhassıllık Örneği", *Tarih Dergisi*, 49, 2009, ss.59-89.

EFE, Ayla, "Tanzimat'ın Eyalet Reformları 1840-64: Silistre Örneği", *Karadeniz Araştırmaları*, 6/22, 2009, ss. 87-113.

EFE, Ayla, *Muhassıllık Teşkilatı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, Eskişehir 2002.

ERGENÇ, Özer, "XVIII. Yüzyılda Osmanlı Taşra Yönetiminin Mali Nitelikleri", *Şehir, Toplum, Devlet Osmanlı Tarihi Yazıları*, Tarih Vakfı, İstanbul 2012, ss. 367-382.

GENÇ, Mehmet, “Malikâne”, *DİA*, 22, 2000, ss. 154-158.

GÜL, Ümran, *Osmanlı Arşiv Belgelerine Göre 19. Yüzyılın İkinci Yarısında Küre-i Nühas Madeni*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kastamonu Üniversitesi SBE, Kastamonu 2013.

İNALCIK, Halil, “Eyalet”, *DİA*, 11, 1995, ss. 548-550.

İNALCIK, Halil, “Tanzimat’ın Uygulanması ve Sosyal Tepkileri”, *Bellekten*, XXVIII, ss. 623-690.

İNALCIK, Halil, “Tımar”, *DİA*, 41, 2012, ss. 168-173.

İNALCIK, Halil, *Osmanlı İmparatorluğu Klasik Çağ*, YKY, İstanbul 2008.

KAYA, Gülşah, “Küre Bakır Madeni (1800-1821)”, *ASOBİD/AJOSS*, 3/2, 2019, ss. 121-143.

KÖPRÜLÜ, Mehmet Fuat, *Osmanlı İmparatorluğu’nun Kuruluşu*, TTK, Ankara 1991.

KUNT, Metin, *Sancaktan Eyalete 1550-1650*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 1978.

ORTAYLI, İlber, *Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880)*, TTK, Ankara 2000.

ORTAYLI, İlber, *Tanzimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği*, Hil Yayınları, İstanbul 1985.

ÖZKAYA, Yücel, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Ayanlık*, TTK, Ankara 2014.

ŞAHİN, İlhan, “Sancak”, *DİA*, 36, 2009, ss. 97-99.

Ek 1: Küre Kasabası ve Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaş (Kuruş)	Divan Adı	Maaş (Kuruş)
Nefs-i Kasaba-i Küre	1000 Kr.		
Erikbahaeddin Divanı	100	Mudrab Divanı	120
İncesu Divanı	180	Osmanseküsü Divanı	120
Sarıç Divanı	180	Akdoğan Divanı	120
Kepez Divanı	750	Afşarabad Divanı	240
Çiğilerik Divanı	240	Turnacık Divanı	120
Yağlıca Divanı	240	Karandı Divanı	180
Virancık Divanı	180	Ersizler Divanı	180
Kırlar Divanı	500	İkizciler Divanı	120
Nefs-i Ağlı Divanı	240	Sarpun Divanı	240
Alınca Divanı	240	Uzunöz Divanı	120
Mancılık Divanı	240	Salur Divanı	150
Öğürmek Divanı	240	Zence Divanı	150
Dikmen Divanı	180	Belviran Divanı	180
Gölcügez Divanı	500	Giberu Divanı	180
Turplar Divanı	800	Aşağıelmaderesi Divanı	150
Göynükviran Divanı	180	Kösreli Divanı	180
Sarılar Divanı	180	Bürüm Divanı	240
Şalgam Divanı	200	Kuz Divanı	240
Çırdak Divanı	180	Kilisepınar Divanı	240
Bozemrud Divanı	240	Yukarıelmaderesi Divanı	150
Cürümviran Divanı	240	Ağrıs Divanı	140
Üyük Divanı	180	Kuzluk Divanı	140
Arslanlı Divanı	240	Çatak Divanı	180
Emreler Divanı	180	İğdir Divanı	150
Ortaca Divanı	180	Deresekü Divanı	150
Demirciozü Divanı	180	Koru Divanı	180
Karacavirazn Divanı	300	Gemedere Divanı	180
Geriş-i Ağlı Divanı	240	Gedefi Divanı	150
Bürümce Divanı	120	Tikniz Divanı	150
Nefs-i Elmalı Divanı	360	Deliktaş Divanı	150
Dere Divanı	300	Kazla Divanı	120
Toplam			14.420

Ek 2: Devrekâni Kazası ve Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Muhtarın Adı	Maaşı (Kuruş)
Nefs-i Kasaba-i Devrekâni	Ramazanoğlu Seyyid Hüseyin bin Abdülaziz	1000
Kasaplar Divanı	Ahmedoğlu Seyyid Ali bin Abdullah	240
Çayırıcık Divanı	İncemehmedoğlu Seyyid Mehmed bin Hüseyin	750
Bozkoca Divanı	İdriszade Mehmed bin Hacı Halil	500

Kanlıbad Divanı	Emirmustafaoğlu Seyyid Osman bin Abbas	240
Küpler Divanı	Eyüboğlu Seyyid Mustafa bin Mehmed	180
Kırvaç Divanı	Softaoğlu Seyyid İbrahim bin Mustafa	240
Sincanözü maa Halim Çavuş Divanı	Ömeroğlu Seyyid Ömer bin Ahmed	120
Çavuşgeçeni Divanı	Seyyid Mehmed bin Hüseyin Köseoğlu	180
Akpınar-ı Lale Divanı	Baltabanzade Mustafa bin Osman	750
Başakpınar Divanı	Mollaibrahimoğlu Seyyid Mehmed Tahir bin Osman	180
Emirsun maa Yazubeyler Divanı	Koyuncu Kabaoğlu Seyyid Mehmed bin Osman	180
Salimüddin Divanı	Kırıştızade Ahmed bin Bektaş	650
Dikenözü Divanı	Hacıosmanoğlu Mehmed bin Osman	180
Ulamış Divanı	Hacıosmanoğlu Seyyid İbrahim bin Osman	240
Çatak Abdurrahman Divanı	Ayanoğlu Seyyid Hacı Mehmed bin Süleyman	240
Toplam		5.870

Ek 3: Azdavay Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
İftere Divanı	750	Valay Divanı	1000
Çaldibi Divanı	500	Saray Divanı	750
Viranyaka Divanı	600	Biteler Divanı	500
Şeyh Emre Divanı	800	Turnalı Divanı	750
Toplam			5.650

Ek 4: Zarı Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Pınarbaşı Divanı	180	Ilca Divanı	180
Huruma Divanı	180	Öztemür Divanı	240
Karafasil Divanı	120	Harur Divanı	300
Yanarı Divanı	180	Arva Divanı	120
Günberi Divanı	120	İlgazlar Divanı	180
Erkemle Divanı	180	Dere Divanı	240
Körşiş Divanı	240	Hacıyaka Divanı	180
Başköy Divanı	120	Kasaba Divanı	180
Kelamiye? Divanı	120	Çeme Divanı	500
Emele Divanı	180		
Toplam			3.740

Ek 5: Çiğlene Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Kapaklı Divanı	120	Çarşı Divanı	120
Kozcuğaz Divanı	120	Fasıllar Divanı	120
Göynükviran Divanı	180	Karaağaç Divanı	180

Kayı Divanı	120	Köseler Divanı	120
Gürne Divanı	120	Karaçalı Divanı	120
Karaviran Divanı	180	Bozmerud Divanı	180
Alpı Divanı	120	Boyalcı Divanı	120
Gömeğöz Divanı	120		
Toplam			2.040

Ek 6: Eflani Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Çavuş Divanı	180	Kavaklucuk Divanı	180
Meyre Divanı	120	Yarış Divanı	240
Alpagut Divanı	120	Belviran Divanı	180
Kılvar Divanı	180	Abakulu Divanı	120
Savaş Divanı	240	Karacapınar Divanı	240
Örencik Divanı	120	Aktaş Divanı	420
Karlı Divanı	180	Tekke-i Esfel Divanı	120
Tasmana Divanı	180	Akviran Divanı	120
Aday Divanı	240	Halkaevli Divanı	240
Terke Divanı	120	Mülayim Divanı	180
Gelicek Divanı	180		
Toplam			3.900

Ek 7: Cide Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Osmanlı Divanı	300	Soğuka Divanı	500
Kurtlu Divanı	750	Vakıf Divanı	600
Ece Divanı	240	Kaya Divanı	600
Ergören Divanı	300	Üregil Divanı	600
Irmak Divanı	300	Kayadibi Divanı	700
Hisarcık Divanı	240	Derbucak Divanı	800
Oba Divanı	500	Pelidovası Divanı	1000
Altuntaş Divanı	240	Ortaca Divanı	500
Bedi Divanı	410		
Toplam			8.580

Ek 8: Hoşalay Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Kayran Divanı	750	Dere Divanı	240
Aşağızarbana Divanı	300	Uğla Divanı	240
Kayı Divanı	240	Maktub(y)e Divanı	180
Yukarızarbana Divanı	500	Yanarı Divanı	420
Kavra Divanı	240	Korkutla Divanı	300
Meset Divanı	500	Timne Divanı	420
Fakaz Divanı	300	Terme Divanı	500

Takur Divanı	420	Artı Divanı	420
Gürmüdü Divanı	180	Somaday Divanı	180
Toplam			6.330

Ek 9: İnebolu Kazası ve Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Kasaba-i İnebolu	1000	Çerçilye Divanı	300
Batriyoz Divanı	240	Telye Divanı	240
Mazağa Divanı	300	Adar Divanı	300
Aşağışeyömer Divanı	300	? Divanı	300
İbras Divanı	180	Erkek Divanı	180
Yukarıgermi Divanı	240	Göçgün Divanı	240
Orta Divanı	240	Kayalar Divanı	420
Soğukpınar Divanı	180	Başköy Divanı	240
Yukarışeyhomer Divanı	300	Reaya-yı Kocabaş	300
Arilye Divanı	180		
Toplam			5.680

Ek 10: Ginolu Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Evrenye Divanı	750	Göynükler Divanı	180
İlişi Divanı	420	Sektü Divanı	180
Kavaklı Divanı	420	Ginolu Divanı	240
Keşlik Divanı	420	Sinciros Divanı	300
Geriş Divanı	300	Firisday Divanı	180
Zırma Divanı	500	Çatalzeytün Divanı	180
Zaviye Divanı	600	Yemeni Divanı	240
Oday Divanı	240	Mamlay Divanı	180
Kızılcaelma Divanı	300	İnanya Divanı	240
Hisarbaşı Divanı	180	Sürdikmen Divanı	180
Bayramgazi Divanı	300	Kaymazlar Divanı	180
Şeyhçoban Divanı	180	Elmaçukuru Divanı	420
Dağ Divanı	500	Kürt Divanı	240
Toplam			8.050

Ek 11: Ayandon Kazası ve Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Nefs-i Ayandon	500	Debride Divanı	300
Barna Divanı	500	Torve Divanı	180
Dayeste Divanı	500	Somay Divanı	400
Migan Divanı	300	Farya Divanı	300
Helaldı Divanı	300	Karacakaya Divanı	400
Reyfes Divanı	500	Güneyçatak Divanı	500

Makril Divanı	500	Reaya-yı Kocabaş	400
Toplam			5.580

Ek 12: Akkaya Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Çaybaşı Divanı	240	Bakırlı Divanı	240
Sulusekü Divanı	300	Lefken Divanı	180
Yenice Divanı	120	Hacılı Divanı	300
Karzı Divanı	240	Çay Divanı	420
Elekne Divanı	300		
Toplam			2.340

Ek 13: İstefan Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Zerze Divanı	400	Ortalık Divanı	420
Yukarı Divanı	300	Eynan Divanı	300
Sakara Divanı	500	Alagüneş Divanı	240
Kuzsekü Divanı	400	Zaviye Divanı	300
Seki Divanı	420	Reaya-yı Kocabaşı	180
Toplam			3.460

Ek 14. Gökçeğaç Kazası'na Bağlı Divanlardaki Muhtar Maaşları

Divan Adı	Maaşı (Kuruş)	Divan Adı	Maaşı (Kuruş)
Sarıalan Divanı	300	Geymene Divanı	240
Çamdar Divanı	180	Uzunçay Divanı	180
Çakırçay Divanı	240	İnaltı Divanı	240
Yağun Divanı	300	Küreçayı Divanı	400
Eğmeğaç Divanı	240	Kayabaşı Divanı	240
Erikli Divanı	240	Kavak Divanı	240
Toplam			3.040

Ek 15: Küre-i Nühas Muhassıllığı'na Bağlı Kazaların Divan Sayısı ve Kazalara Göre Muhtarlara Ödenecek Toplam Ücret

Kaza Adı	Divan Sayısı	Toplam Muhtar Maaşı Ücreti (Kuruş)	Kaza Merkezinin Olup Olmadığı
Küre Kasabası	62	14.420	Kaza Merkezi Var
Devrekâni	15	5.870	Kaza Merkezi Var
Azdavay	8	5.650	
Zarı	19	3.740	
Çiğlene	15	2.040	
Eflani	21	3.900	
Cide	17	8.540	
Hoşalay	18	6.330	

İnebolu	17	5.680	Kaza Merkezi Var
Ginolu	26	8.050	
Ayandon	12	5.580	Kaza Merkezi Var
Akkaya	9	2.340	
İstefan	9	3.460	
Gökçeada	12	3.040	
Toplam	260	78.640	